

Magtudredningen
12. januar 2005

Korte beskrivelser af projekter under Magtudredningen

Indhold

Medborgerskab.....	1
Medborgerundersøgelse. Politisk deltagelse og politisk kultur	1
Det magtfulde møde mellem system og klient	1
Demokrati og social ulighed	2
Etniske minoriteters integration i det danske samfundsliv	2
Foreningsliv og medborgerskab.....	3
Kønsmagt i forandring. Magt og demokratiseringsprocesser i Danmark.....	3
Køn og empowerment – politiske identiteter og strategier.....	3
Medborgerskabets mange stemmer: et antropologisk studie af deltagelse i det civile samfundsliv hos medlemmer af etniske minoriteter i Danmark	4
Magtens billeder.....	4
Valgdeltagelsen ved danske kommunalvalg.....	4
Folketinget og partierne	5
Demokrati, magt og ansvar	5
Danske politikeres rekruttering	5
De danske partier og deres medlemmer.....	5
Europaudvalget i et mikroperspektiv.....	6
Folketingets funktioner og indflydelse	6
Magtudredning i et grønlandsk perspektiv.....	7
Rundt om det politiske. En antropologisk belysning af teori og praksis hos folkets repræsentanter og andre aktører i det politiske rum omkring Folketinget.....	7
Den offentlige sektor under forandring.....	8
Forandringer i den offentlige sektor: omfang og art.....	8
Lykkedes kommunalreformen: Blev den politiske magt i Danmark decentraliseret?	8
Narratives of Governance: Interpreting the Changing Role of the Public Sector in Comparative and Historical Perspectives.....	8
Offentlig sektor regulering	8
Offentlige værdier og offentlig organisering.....	9
Territorial dynamik.....	9
Uafhængige reguleringsorganer: Telestyrelsen som case	9
Velfærdsstatens institutioner.....	10
Organisationer, erhvervsliv og eliterne.....	11
Dansk korporatisme og den politiske magts mange ansigter	11
De kommunale organisationer i dansk politik	11
Den danske elite	11
Den økonomiske elites netværk.....	12
Djøficering af offentlig ledelse: Gør en ny ledelseselite nogen forskel?	12
Erhvervslivets rolle i det nye sociale Europa. En undersøgelse af arbejdsgivere i Danmark og Storbritannien.....	12
Ejerforhold og indflydelse i komparativt perspektiv: en belysning af ejerskab og bestyrelsesforhold	13
Eksperter og magt.....	13
Etniske minoriteters indflydelsesmuligheder i det danske samfund	13
Informations- og kommunikationsteknologi og demokrati.....	13
Kvinder som kollektive aktører i den danske politiske offentlighed	14
Offentlig regulering af erhvervslivet med særlig henblik på regulering af monopolvirksomhed og karteldannelser og erhvervslivets reaktioner herpå	14
Samspillet mellem interesseorganisationer og myndigheder	14
Sociale bevægelser og politisk deltagelse i Danmark	15
Politiske beslutningsprocesser	16
Den danske ungdomskommission, ungdommens opdragelse til demokrati og inddragelse i velfærdsstatens opbygning ca. 1945 – ca. 1970	16
Evaluerings og magt	16

Forsvarskommissionerne af 1988 og 1997. En beslutningsprocesanalyse.....	16
Idéer og eliter: OECD og dansk politisk beslutningstagning.....	16
Køn, magt og beslutninger	17
Medievold – et studie af mediernes påvirkning af den politiske proces.....	17
Mens vi venter på retfærdigheden: dansk retliggørelse som amerikanisering eller Rights Talk, Danish Style	17
Policy processer på sundhedsområdet. En undersøgelse af beslutningsprocesser omkring ventelister og ventetidsgarantier.....	18
Politik, magt og beslutning	18
Who Governs Revisited. Magtproblematikken i netværkssamfundet	19
Meningsdannelse og medierne i den politiske proces	20
Dansk demokrati i deliberativt perspektiv	20
Demokratiopdragelse i danske skoler	20
Det stille sporskifte i velfærdsstaten – en analyse af de politiske beslutningsprocesser i forbindelse med skiftet fra forsørgelse til aktivering	20
En nyhedsuge i Danmark – den journalistiske fødekæde anskuet i et magtperspektiv	21
Medialisering af politik: En analyse af samspillet mellem politiske diskurser, mediediskurser og hverdagsdiskurser.....	21
Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet	21
Opinions- og meningsdannelse	22
Globalisering og internationalisering.....	23
Danmark i den regionale og internationale integration. Gensidig påvirkning og konsekvenser for det danske politiske system	23
Dansk erhvervslivs placering i den globale landsby – betydningen for direkte investeringer og udviklingsmuligheder i Danmark	23
De politiske-administrative konsekvenser af EU-medlemskabet.....	23
EU og det danske demokrati.....	24
Globalisering og Medborgerskab	24
Globaliserings økonomiske konsekvenser for Danmark.....	24
Internationalisering af dansk forvaltning – strukturer, opgavevaretagelse og omverdensrelationer	25
Judiciel magt og beskyttelse af grundrettigheder. Om danske og internationale domstole som retsskabere	25
Lange linjer i studiet af magt og demokrati	26
Danske institutionelle særtræk.....	26
Det gode liv – diskurser og magt bag lovgivningen om provokeret abort i Danmark ca. 1925-2000	26
Folketingets styringsambitioner i det 20. århundrede	27
Historiens magt. Grundlovsjubilæer og grundlovsfester gennem 150 år.....	27
Magten over livet: Forebyggelsespolitikken i Danmark og Sverige i det 20. århundrede.....	27
Begreber om magt og demokrati.....	28
Den demokratiske udfordring	28
Is democracy possible today?	28
På sporet af magten – en kritisk drøftelse af forskellige magtbegreber	28

Medborgerskab

Medborgerundersøgelse. Politisk deltagelse og politisk kultur

Projektansvarlig: Jørgen Goul Andersen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet

Øvrige projektdeltagere: Mette Tobiasen, ph.d.-stipendiat, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet

Projektperiode: 1. august 1999 – 31. oktober 2003

Skriftet *Politisk forbrug og politiske forbrugere. Globalisering og politik i hverdagslivet* er udkommet

Bogen *Over-Danmark og Under-Danmark? Ulighed, velfærdsstat og politisk medborgerskab* er udkommet

Bogen *Et ganske levende demokrati* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Medborgerundersøgelsen beskriver almindelige danskeres deltagelse i politik, deres følelse af at kunne påvirke politiske beslutninger, og deres syn på det politiske system. Danmark har sammen med de andre skandinaviske lande traditionelt stået som lande med en stor folkelig mobilisering, et aktivt foreningsliv, en meget høj organisering i politiske partier, og en ganske aktiv deltagelse i alle samfundsgrupper, også de ressourcetsvage. Magtdistancen har været beskrevet som lille og påvirkningsmulighederne som store. Men i hvor høj grad holder det billede i dag – hvis det nogensinde har gjort det? Deltager borgerne mere eller mindre i politik end tidligere? På hvilke måder deltager de? Kan de overskue politikken, og føler de, at de kan påvirke de politiske beslutninger? Hvor godt fungerer forbindelseslinjerne mellem almindelige borgere og politikerne? Deltager borgerne i politik på andre måder end tidligere, hvor det først og fremmest var gennem valgene, partierne og foreningerne, borgerne kunne gøre deres indflydelse gældende? Kan borgerne overskue, hvad der foregår i politik, eller bliver politikken efterhånden så professionaliseret og kompliceret, at store grupper af borgere hverken føler, de kan overskue, hvad der sker, endsige har nogen mulighed for at påvirke tingene? Og hvor meget opvejes det evt. af borgernes mulighed for at påvirke de "nære" ting – i skoler, daginstitutioner, på arbejdspladsen, i lokalsamfundet osv.? Disse spørgsmål belyses på grundlag af en landsdækkende interviewundersøgelse med små 2000 repræsentativt udvalgte danskere. Der er tidligere gennemført lignende undersøgelser i 1979 og 1990, så man kan se, hvordan demokratiet, set fra borgernes vinkel, har ændret sig over en 20-årig periode. Desuden gennemføres der netop nu tilsvarende undersøgelser på basis af et delvist fælles spørgeskema i Norge, Sverige samt en række andre europæiske lande, så man for første gang får mulighed for at se, hvordan det danske demokrati fungerer på borgerplanet, sammenlignet med andre lande: Er danskerne mere eller mindre politisk engagerede end andre landes borgere, blomstrer foreningslivet stadig mere i Danmark og Skandinavien end i andre lande, og opleves påvirkningsmulighederne som bedre? – eller drejer det sig bare om myter, når mange har en fornemmelse af, at den demokratiske deltagelse er høj i Skandinavien? Undersøgelsen udbygges bl.a. med en særlig fokusering på europæiseringens og globaliseringens betydning for det danske demokrati – er der et "demokratisk under-skud" i en tid, hvor nationalstaten efter manges opfattelse svækkes, eller udvikler borgerne nye deltagelsesformer og identiteter som tilpasning hertil – og kan alle samfundsgrupper være med i den udvikling? Ud over de traditionelle deltagelsesformer ser undersøgelsen også på en række nye så som brug af internettet, forsøg på at gøre sig gældende som politiske forbrugere, samt ikke mindst på deres brug af formelle og uformelle påvirkningsmuligheder i "det lille demokrati": Som brugere af skoler, sygehuse og anden offentlig service, på arbejdspladsen mv.

Det magtfulde møde mellem system og klient

Projektansvarlig: Nils Mortensen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Det magtfulde møde mellem system og klient* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Emnet er de mikromagt-mekanismer, som marginaliserede bliver udsat for i deres møde med de velfærdsstatslige institutioner, således som dette viser sig i de konkrete interaktioner, der finder sted mellem klienter og "hjælpere". De persongrupper, der berøres, er på klientsiden f.eks. langtidsarbejdsløse, bistandsansøgere, hjemløse, handicappede, alkohol- og stofmisbrugere, psykisk syge og kriminelle. På "hjælpersiden" kan der være tale om socialrådgivere, sagsbehandlere, socialpædagogisk personale, syge- og sundhedshjælpere, kriminaltilsyn osv. Det er ikke intentionen at dække hele området, men at give et nogenlunde bredspektret billede af området. Et centralt fællestræk ved de konkrete eksempler er, at der i udgangspunktet foreligger en asymmetrisk relation mellem "hjælper" og klient.

Demokrati og social ulighed

Projektansvarlig: Jørgen Goul Andersen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet
Øvrige projektdeltagere: Sanne Clement, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet
Bogen *Over-Danmark og under-Danmark. Ulighed, velfærdsstat og politisk medborgerskab* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Et velfungerende demokrati forudsætter, at alle samfundsgrupper har reel mulighed for at være med – og derfor opfattes en forholdsvis høj grad af social lighed som regel som en forudsætning for et velfungerende demokrati. Danmark har med nogen ret været karakteriseret som et af de lande, hvor det langt ad vejen er lykkedes at realisere idealet om, at “få har for meget og færre for lidt”. Men det hævdes ofte, at der sker meget grundlæggende samfundsændringer her ved årtusindskiftet: Industrisamfundet afløses af “videnssamfundet”, og nationalstaten svækkes af “globaliseringen”. Begge dele hævdes ofte at sætte ligheden under alvorligt pres: Der skabes nye og forstærkede sociale uligheder, så der sker en stigende opsplitning af befolkningen i ressourcestærke og ressourcesvage. Er det tilfældet, er det en af de største demokratiske udfordringer her ved begyndelsen af det nye århundrede. Det er emnet for projektet om “demokrati og social ulighed”, som navnlig behandler to overlappende nøgle-variable i denne diskussion: Uddannelse og marginalisering/udstødning fra arbejdsmarkedet. Projektet består af tre del-elementer: For det første undersøges det, på grundlag af offentlige registre, om den økonomiske ulighed er blevet større – både “resultat-uligheden” og uligheden i muligheder. Mens andre undersøgelser hovedsagelig har set på fordelingen af disponible indkomster mellem individer, går denne undersøgelse mere ind på særlige grupper, herunder først og fremmest uddannelsens betydning: Opstår der en stigende social polarisering mellem lavt- og højtuddannede? For det andet undersøges uddannelsens betydning for det politiske medborgerskab – for borgernes politiske deltagelse og (navnlig) politiske identitet – deres holdninger og opfattelser: Får vi en tiltagende politisk polarisering mellem højt- og lavtuddannede, både i holdninger og deltagelsesmønstre? Bliver politikken efterhånden så kompleks og professionaliseret, at de lavtuddannede føler sig sat udenfor? Og får man en tiltagende opsplitning i værdier, hvor de politiske konflikter i stigende grad tager form af en polarisering mellem lavt- og højtuddannede? Disse spørgsmål besvares først og fremmest på grundlag af valg- og medborgerundersøgelser fra de sidste 20-30 år. Endelig undersøges for det tredje marginaliseringer på arbejdsmarkedet og dens demokratiske konsekvenser. Videnssamfund og globalisering udpeges ofte med rette eller urette som ansvarlige for, at en række grupper, specielt de lavtuddannede, marginaliseres eller udstødes fra arbejdsmarkedet og samfundet, og dermed også fra det politiske liv. Men hvordan ser det ud: Får vi også her en polarisering mellem A-borgere og B-borgere, med store forskelle i deltagelse, holdninger, politisk tillid og evt. demokratisk orientering? Denne del af undersøgelsen bygger først og fremmest på en dansk og komparativ nordisk marginaliseringsundersøgelse, der er blevet udbygget med en række politisk og demokratisk relevante aspekter.

Etniske minoriteters integration i det danske samfundsliv

Projektansvarlig: Lise Togeby, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bøgerne *Grønlandere i Danmark. En overset minoritet* og *Fra fremmedarbejdere til etniske minoriteter* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projekter består af to dele, den første vedrørende flygtninge og indvandrere, den anden vedrørende grønlandere. Den første del handler om indvandreres og flygtnings medborgerskab i det danske samfund. Det drejer sig for det første om disse gruppers inddragelse i de formelle politiske institutioner i Danmark, for det andet om deres deltagelse i det danske foreningsliv og i egne organisationer og for det tredje om deres mere uformelle inddragelse gennem deltagelse i græsrodsaktiviteter, politiske diskussioner og informationsindhentning. Endelig vil der også blive set på indvandrere og flygtnings holdninger i forhold til de politiske institutioner i Danmark og på deres tilknytning til Danmark. I projektet indgår en række delprojekter: 1) en registerbaseret undersøgelse af valgdeltagelsen, 2) en analyse af en surveyundersøgelse vedrørende dels oplevet diskrimination dels inddragelsen i samfundslivet blandt fire etniske grupper, 3) en undersøgelse af 2. generationsindvandreres familie- og arbejdsforhold samt politiske deltagelse og holdninger. Projektets anden del vedrører de grønlandere, der bor i Danmark, og som man kan kalde Danmarks glemte minoritet. Som en parallel til de ovenfor nævnte undersøgelser og til den store Medborgerundersøgelse gennemføres der en særskilt surveyundersøgelse af grønlandere i Danmark. Undersøgelsen vil omfatte grønlandernes sociale forhold, deres sociale og politiske ressourcer, deres politiske holdninger, den oplevede diskrimination, relationerne til Grønland og til Danmark og inddragelsen i de politiske og samfundsmæssige institutioner i Dan-

mark. Undersøgelsen tilrettelæggelse på en sådan måde, at der samtidig skabes mulighed for at sammenligne med resultaterne fra den første undersøgelse af grønlænderes forhold i Danmark, der blev gennemført i begyndelsen af 1970'erne.

Foreningsliv og medborgerskab

Projektansvarlig: Lars Torpe, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet

Projektperiode: 1. januar 2001 – 31. maj 2003

Skriftet *Foreningssamfundets sociale kapital. Danske foreninger i et europæisk perspektiv* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

I Danmark betragtes foreningslivet som et vigtigt element i folkestyret, men i virkeligheden ved vi ikke så meget om, hvori foreningernes demokratiske betydning ligger, og vi ved derfor heller ikke så meget om, hvilken rolle de igangværende forandringer af foreningssamfundet kommer til at spille fremover – demokratisk set. Ved at sammenligne foreningslivet i Aalborg med foreningslivet i byer af tilsvarende størrelse i andre lande får vi mulighed for at vurdere, i hvilken grad der (stadig) eksisterer en bestemt skandinavisk foreningsmodel. Denne sammenligning vil især sigte på at kunne afdække foreningernes rolle som forbindende led mellem borgerne og de sociale og politiske institutioner i lokalsamfundet.

Kønsmagt i forandring. Magt og demokratiseringsprocesser i Danmark

Projektansvarlige: Anette Borchorst, Ann-Dorte Christensen og Birte Siim, Freia, Center for kvindeforskning, Aalborg Universitet

Bogen *Kønsmagt under forandring* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet er tvedelt. For det første består det af, at arbejde for integration af køn i projekter under Magtudredningen (mainstreaming af kønsaspektet) og for det andet af et forskningsprojekt. Forskningsprojektets teoretiske sigte er at nytænke de sociologiske og politologiske magtforståelser med køn som et centralt omdrejningspunkt. Formålet vil bl.a. være at perspektivere grundlæggende empiriske forandringer, der er sket både i kvinders og mænds forhold til den politiske magt og demokrati. Empirisk lægges der op til at se på kvinders politiske organisering dels som et udtryk for empowerment og politisk myndiggørelse og kamp for anerkendelse som lige medborgere, dels som et udtryk for kvinders integration i den politiske offentlighed og kamp om den politiske magt. Det fælles udgangspunkt for de tre delprojekter er den særlige danske kønsmagtprofil i et komparativt nordisk og vesteuropæisk perspektiv. De tre delprojekter er: 1) Kvinder som aktører i den danske politiske offentlighed (Birte Siim), 2) Køn og empowerment – politiske identiteter og strategier (Ann-Dorte Christensen) og 3) Køn, magt og beslutningsprocesser i dansk børnepasningspolitik (Anette Borchorst).

Køn og empowerment – politiske identiteter og strategier

Projektansvarlig: Ann-Dorte Christensen, Freia, Center for kvindeforskning, Aalborg Universitet

Skriftet *Fortællinger om identitet og magt. Unge kvinder i senmoderniteten* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet er en del af projektet *Kønsmagt i forandring. Magt og demokratiseringsprocesser i Danmark*, som består af tre delprojekter. Det fælles udgangspunkt for de tre delprojekter er den særlige danske kønsmagtprofil i et komparativt nordisk og vesteuropæisk perspektiv. I projektet *Køn og empowerment – politiske identiteter og strategier* fokuseres der især på empowerment og magtmobilisering. Der vil blive foretaget en analyse sammenhænge mellem køn og empowermentstrategier på forskellige politiske arenaer, hvor de kønsmæssige implikationer for forskellige politiske strategier perspektiveres i forhold til politiske identitetsdannelse og politiske mål og visioner. I anden del af projektet lægges der især vægt på at undersøge sammenhængen mellem kønsidentitet og politisk identitet i det moderne samfund. Et af de centrale spørgsmål vil være, om det senmoderne samfunds individualiserings- og differentieringsprocesser har opløst kønnet som omdrejningspunkt for den politiske identitetsdannelse, eller om kønnet spiller en (ny) og centrale rolle i æstetiseringen af de individuelle livsprojekter.

Medborgerskabets mange stemmer: et antropologisk studie af deltagelse i det civile samfundsliv hos medlemmer af etniske minoriteter i Danmark

Projektdeltagere: Jonathan Schwartz og kandidatstuderende ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet

Skriftet *Medborgerskabets mange stemmer* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet koncentrerer sig om medborgerskabets diverse former blandt medlemmer af etniske minoriteter. Med anvendelse af antropologiske feltmetoder undersøges hvorledes etniske minoriteter gør brug af dansk lovgivning, institutioner, foreninger, klubber og uformelle sammenslutninger, som samles under betegnelsen det civile samfund. Projektet udformes som intensive case studier og ikke som en fuldstændig kortlægning af eksisterende organisationer og foreninger. Foreløbigt kan man sondre mellem hvad man kan kalde "paraply-organisationer" som er transetniske og som har udgangspunkt i danske (vejrl!) forhold og "jordbærplante-organisationer", som er intraetniske og har deres "rødder" i hjemlandets kulturelle og politiske forhold. Begge organisationsformer kan dog anses som udtryk for medborgerskab.

Magtens billeder

Projektdeltager: Niels Nørgaard Kristensen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet
Bogen *Billeder af magten – portrætter til forståelse af magt og demokrati* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Målet med dette projekt er en undersøgelse af forskellige forståelser af de samfundsmæssige magtforhold. Hvordan opleves magten i et moderne demokratisk samfund som det danske? Projektet vil med en kvalitativ tilgang undersøge karakteristiske forestillinger om magt i en række udvalgte samfundsgrupper. Dette gælder såvel magten over de umiddelbare omgivelser/hverdagen og magten i "det store" demokrati. Der skelnes her mellem typer af forestillinger, som dels har udgangspunkt i egen livssituation og erfaringer (det klassiske hermeneutiske perspektiv), og dels forestillinger som snarere er "overleverede" eller (medie)-formidlede. Ambitionen er i denne sammenhæng at sige noget om begge områder, samt at undersøge, om der er en sammenhæng mellem disse. Tanken med undersøgelsen er i sin enkelhed at afdække, hvordan fremherskende billeder af magtens placering ser ud, hvis man betragter samfundet gennem vidt forskellige typer af medborgeres "optik". Undersøgelsen tilstræber en bred afdækning af magtforestillinger set specifikt fra forskellige lokaliseringer i samfundet, hvor der undersøges i dybden i forhold til et mindre antal respondenter. Sigtet er at komme "ud i krogene", både hvad angår samfundspositioner og sociale forhold, geografi, samt livsformer og typer af beskæftigelse. Samtidig er hensigten at udforske (såvel som udfordre) stereotype forestillinger om bestemte særligt magtfulde eller magtesløse aktører, jvf. tidligere undersøgelsers afdækning af dikotome forståelser af samfundet som opdelt i "os" og "dem".

Valgdeltagelsen ved danske kommunalvalg

Projektdeltagere: Jørgen Elklit, Birgit Møller, Palle Svensson og Lise Tøgeby, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Skriftet *Hvem stemmer – og hvem stemmer ikke?* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

En af de bedste indikatorer for et velfungerende demokrati er en høj valgdeltagelse. En faldende valgdeltagelse bliver da som regel også opfattet som et faretegn. I Danmark har valgdeltagelsen længe været høj – i hvert fald til Folketingsvalgene. Ved kommunalvalgene er valgdeltagelsen noget lavere, nemlig omkring 70 procent, endda med en nedadgående tendens. Der findes for Danmarks vedkommende en vis viden om, hvem der stemmer, og hvem der ikke gør. Først og fremmest finder man en lav valgdeltagelse blandt de socialt og erhvervsmæssigt marginaliserede. Grundlaget for denne viden er imidlertid ikke særlig solid, idet den først og fremmest bygger på surveyundersøgelser, der på netop dette område ikke er særlige pålidelige. Det foreliggende projekt, der udføres i samarbejde mellem Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet og Københavns og Århus kommuner, vil derfor bygge på de originale valglister. Undersøgelsen omfatter alle valgberettigede personer i Københavns og Århus kommune ved kommunalvalgene i 1997, hvilket vil sige i alt omkring 620.000 personer, hvoraf omkring 75.000 har udenlandsk baggrund. Undersøgelsen giver derfor også en enestående mulighed for at sige noget om indvandrernes inddragelse i det danske politiske system.

Folketinget og partierne

Demokrati, magt og ansvar

Projektansvarlig: Erik Damgaard, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Folkets styre. Magt og ansvar i dansk politik* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets formål er at kortlægge det danske parlamentariske demokratis aktuelle situation. Hovedvægten lægges på problemer vedrørende magt- og ansvarsforholdene mellem den parlamentariske styringskædes centrale aktører og institutioner: partier, vælgere, Folketing, regering og embedsmænd. Der fokuseres på to hovedspørgsmål: Hvilken magt eller kompetence delegeres eller overlades til hvilke aktører? Hvorledes søges magtudøvelsen kontrolleret, og i hvilket omfang sikres ansvarligheden i praksis? Disse spørgsmål kan kun belyses tilfredsstillende med inddragelse af den indflydelse, der udøves af aktører i styringskædens omgivelser. Det drejer sig dels om nationale aktører som fx interesseorganisationer, domstolene og nationalbanken, dels om internationale aktører med EU som den helt centrale.

Danske politikeres rekruttering

Projektansvarlig: Mogens N. Pedersen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet

Øvrige projektdeltagere: Ulrik Kjær, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet

Bogen *De danske folketingsmedlemmer – en parlamentarisk elite og dens rekruttering, cirkulation og transformation 1849-2001* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

1. Folketingsmedlemmers rekruttering og karriere 1849-1999

Folketingsmedlemmerne, der mødte i den første Rigsdagssamling 1849, var af en anden social og politisk beskaffenhed end de MF'er, der indtrådte efter valget i 1998. Gennem en kortlægning af de kollektive profilers forskellige dimensioner søges en række vigtige ændringer i rekrutteringsveje og karriere nærmere beskrevet: den stigende institutionalisering og professionalisering af adgangsvejene til og karrieren i Folketinget; de socio-politiske ændringer i sammensætningen af parlamentet; partiernes og andre organisationers indvirkning på rekruttering og karriere; osv. Specielt vil effekterne af de seneste årtiers turbulens i dansk parti-politik blive undersøgt. Der vil blive foretaget systematiske sammenligninger med tilsvarende udviklinger i andre europæiske lande.

2. Partierne og samspillet mellem nominering og valg

Der findes kun få undersøgelser af processerne omkring kandidaternes opstilling ved danske folketingsvalg, herunder om hvorledes den danske valg måde virker med hensyn til påvirkning af valgchancer for forskellige kandidat kategorier og med hensyn til valgsikkerhed for de allerede valgte. Det er en formodning, at der eksisterer meget forskellige vilkår i de forskellige partier, dels på grund af partiernes størrelsesforhold, dels på grund af politiske og lokale traditioner af forskellig art. Denne undersøgelse vil blandt andet blive baseret på et mindre antal interviews med nøglepersoner i partierne. Undersøgelsen former sig dog primært som en analyse af det statistiske materiale fra Folketingsvalget 1998. Analysen vil omfatte sammenhængen mellem kandidaternes valgresultat i videste forstand og opstillingsform, listeplacering, sociale og politiske karakteristika, personlige stemmer etc. Analysen vil også gå ud på at belyse, om man stadig i dansk politik kan tale om "sikre" kredse, og hvorledes dette begreb eventuelt lader sig operationalisere, efter at partierne overvejende er gået over til brug af sideordnet opstilling og efter at vælgerne i stigende omfang udnytter mulighederne for personlig stemmeafgivning.

De danske partier og deres medlemmer

Projektansvarlig: Lars Bille, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Øvrige projektdeltagere: Jørgen Elklit og Bernhard Hansen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, Roger Buch Jensen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet og Hans Jørgen Nielsen og Karina Pedersen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Bogen *Partiernes medlemmer og skiftet Undersøgelsen af medlemmerne af de danske partiorganisationer* er kommet.

Kort projektbeskrivelse:

Trods den viden, der efterhånden er bygget op om de politiske partier, er der stadig store og væsentlige huller. Et af de væsentligste er den manglende viden om medlemmerne af de politiske partier. Dette projekt er derfor formuleret ud fra ønsket om i et demokrati- og magtperspektiv at frembringe ny viden om befolkningens deltagelsesmuligheder og faktiske udnyttelse af partikanalen – og især om partimedlemmernes herunder ikke mindst de aktive partimedlemmers – deltagelse og indflydelse. Projektet er koncentreret om tre sammenhængende problemkomplekser: 1) en analyse af dem, der er medlemmer af de politiske partier, 2) en analyse af dem, der ikke er medlemmer og 3) en analyse af fordele og ulemper for partierne ved at have medlemmer. Datamaterialet indsamles via en postbesørgt spørgeskemaundersøgelse af medlemmerne i hvert af de i Folketinget repræsenterede partier samt gennem et tæt samarbejde med Magtudredningens medborgerundersøgelse.

Europaudvalget i et mikroperspektiv

Projektansvarlig: Henrik Jensen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Bogen: *Europaudvalget – et udvalg i Folketinget* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Europaudvalget er det centrale omdrejningspunkt for koordinering af EU-politikken i Folketinget. Projektet forsøger derfor at kikke på Europaudvalget i et mikroperspektiv, dvs. som et udvalg i Folketinget. Heri ligger, at udvalget i lighed med Folketingets øvrige stående udvalg er sammensat af udvalgsmedlemmer, der optræder som repræsentanter for deres forskellige partigrupper. Men samtidig adskiller Europaudvalget sig på mange punkter fra størsteparten af de øvrige 23 stående udvalg. Blandt andet er Europaudvalget i praksis udstyret med beslutningskompetence på Folketingets vegne. På den baggrund forsøger projektet blandt at give svar på nogle af følgende spørgsmål? Hvilke væsentlige ligheder og forskelle er der mellem Europaudvalget og de øvrige udvalg? Hvordan træffer udvalget beslutninger i praksis? Hvordan arbejder udvalgsmedlemmerne som partigrupperrepræsentanter i Folketinget? Hvordan har udviklingen været mellem Europaudvalget og fagudvalgene? Og afspejler denne udvikling udviklingen i forhold til EU, så Europaudvalget ikke blot er udvalg i Folketinget, men også i højere grad er blevet et udvalg i Europa?

Folketingets funktioner og indflydelse

Projektansvarlig: Torben K. Jensen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen: *De folkevalgte – en analyse af folketingsmedlemmernes sociale baggrund og repræsentationsadfærd* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

I: Hvem er de danske folketingsmedlemmer, hvem repræsenterer de og hvordan repræsenterer de?

(i) Projektet rummer en analyse af folketingshvervet og danske folketingsmedlemmers professionalisering over tid, rekrutteringsbaggrund, karrieremønstre og repræsentativitet i socioøkonomiske termer, kumulering af poster og interne karriere i Folketinget, udviklingen i parlamentarikernes indkomstforhold og endelig udviklingen i parlamentarikernes rådighed over økonomiske, personelle og andre ressourcer. (ii) Projektet fokuserer endvidere på parlamentets repræsentationsfunktionen og rummer en analyse af parlamentarikernes definition af egen rolle (repræsentations-fokus), kontaktmønstre, perception af magtforhold i samfundet og i parlamentet og indflydelsesstrategier i parlamentet. De to analyser bygger på biografiske data og spørgeskemadata indsamlet og kodet i 1995 i forbindelse med det nordiske forskningsprojekt NORDLEG.

II: Udviklingen i parlamentarikernes mediestrategier og politiske kommunikation.

Projektet skal dels belyse mediestrategier hos tre aktør(grupper): Folketinget, partigrupperne og de individuelle medlemmer af Folketinget, dels den faktiske mediedækning af de tre aktørgruppers aktiviteter. Spørgsmålet om magtforholdet mellem medier og politikere kan bl.a. analyseres via begreberne timing, priming og medialisering. Mediestrategierne belyses i det væsentlige på grundlag af interview. Udviklingen af den faktiske mediedækning baseres på dels kvantitative dels kvalitative analyser af politikens behandling og politikernes fremtræden i dansk fjernsyn (DR1 og TV2) og landsdækkende aviser i udvalgte perioder.

Magtudredning i et grønlandsk perspektiv

Projektansvarlig: Gorm Winther, Institut for Administration, Grønlands Universitet

Øvrige projektdeltagere: Tom Greiffenberg, Grønlands Hjemmestyre, Wolfgang Kahlig, Institut for Administration, Grønlands Universitet og Birger Poppel, Grønlands Statistik

Bogen *Demokrati og magt i Grønland* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet har som formål at analysere magt og demokrati, hvor der dels fokuseres på hvordan magt og kompetencefordelingen mellem de to lande påvirker processen mod et øget selvstyre, og hvor der dels også fokuseres på magtstrukturernes udvikling internt i Grønland. Analysen af de interne forhold inddrager både samspillet med danske økonomiske og politiske magtstrukturer såvel som specielle grønlandske betingelsers indvirken på magt og demokratisering. Projektet har som intention at identificere problemstillinger og analysere disse på en måde der gør det muligt at initiere problemløsningstiltag fra beslutningstagere i Grønland og Danmark. Centralt står som problemstilling at selvstyre ofte betragtes som et gode per se, og man glemmer hermed de problemer, der følger i form af uindfrie forventninger om en øget demokratisering og deltagelse for den hjemmehørende befolkning.

Rundt om det politiske. En antropologisk belysning af teori og praksis hos folkets repræsentanter og andre aktører i det politiske rum omkring Folketinget

Projektdeltagere: Kandidatstuderende ved Institut for Antropologi under ledelse af Finn Sivert Nielsen og Inger Sjørsløv

Bogen *Folkets repræsentanter. Et antropologisk blik på Folketinget* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Igennem en række mindre, intensive studier vil projektet belyse det, der foregår "mellem linierne" blandt de centrale aktører omkring Folketinget. Såvel de valgte repræsentanter som administratorer og de, der formidler det der foregår videre til offentligheden vil indgå i undersøgelsen. Hensigten er gennem interviews og deltagerobservation at indfange det, der i streng forstand kan siges at ligge uden for det politiske, men som har indflydelse på, hvordan de politiske processer foregår. Herunder hvilken rolle forhold som venskaber, alliancer, tillid og mediernes personliggørelse af det politiske betyder. Ligeledes kulturelle vaner, traditioner, praksisformer og uformelle handlingsmønstre. Projektet supplerer det andet delprojekt under Institut for Antropologi: "Medborgerskabets mange stemmer", og tilsammen ønskes det gennem de to delprojekter – som begge udføres af studerende – at medvirke til belysningen af spændingsfeltet mellem det formaliserede, rationelle grundlag for politisk handling og det mere skjulte, uformelle og kulturelt vanebaserede – alt det der ligger "mellem linierne" i den måde man organiserer og forstår demokratiet på hos såvel gamle som nye danskere.

Den offentlige sektor under forandring

Forandringer i den offentlige sektor: omfang og art

Projektansvarlig: Torben Beck Jørgensen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Øvrig projektdeltager: Karsten Vrangbæk, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Skriftet *Det offentlige styringsunivers. Fra government til governance?* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Der tales meget om forandringer i den offentlige sektor i disse år. Både om hvor stort behovet for forandringer er, og om hvor store forandringer, der faktisk er gennemført. En del nyere undersøgelser har især set på nyere forvaltningspolitiske tiltag, som f.eks. decentralisering, kontraktstyring, aktieselskabsdannelser, privatiseringer o.l. Men dels er det usikkert, hvor udbredte og effektfulde disse reformer er, dels vedrører forandringer i den offentlige sektor meget andet end lige forvaltningspolitiske reformer, f.eks. internationalisering, nye brugerkrav og indførelsen af ny teknologi. Gennemførelsen af en survey i alle dele af den offentlige sektor har derfor til formål at få skabt en bedre og bredere dokumentation. Samtidig skal der stilles spørgsmål om f.eks. offentlige organisationers værdigrundlag, som gør det muligt at anvende surveydata i flere af Magtudredningens øvrige projekter.

Lykkedes kommunalreformen: Blev den politiske magt i Danmark decentraliseret?

Projektansvarlig: Thomas Pallesen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Den vellykkede kommunalreform og decentraliseringen af den politiske magt i Danmark* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

En belysning af, hvorvidt det omfattende kommunalreformkompleks, der er blevet gennemført siden 1970, har decentraliseret den politiske magt i Danmark. Ideen med projektet er at undersøge, hvorvidt det kommunale selvstyre gør en forskel – vælges der forskellige organisatoriske løsninger, forskelligt serviceniveau og er der forskel på effektiviteten i de danske kommuner og amter – eller har statslige regler og centralt aftalte overenskomster udhulet muligheden for at udøve en reel indflydelse på det lokale niveau.

Narratives of Governance: Interpreting the Changing Role of the Public Sector in Comparative and Historical Perspectives

Projektansvarlig: R.A.W. Rhodes, University of Newcastle og Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Øvrige projektdeltagere: Mark Bevir, University of Newcastle og Torben Beck Jørgensen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Projektperiode: 1. juni 1999 – 31. december 2003

Kort projektbeskrivelse:

This project focuses on changing patterns of governance in Australia, Britain, Canada, Denmark, France, Germany, the Netherlands, Norway and the USA. It uses historical narratives to analyse how governmental traditions both interpret the changes and evolve in response to the dilemmas posed by public sector reforms. A governmental tradition is a set of beliefs about the institutions and history of government. The project covers the major European traditions: Anglo-Saxon (no state) tradition; the Germanic (organicist) tradition; the French (Napoleonic or Jacobin) tradition; and the Scandinavian tradition which mixes the Anglo-Saxon and Germanic. For example, the Anglo-Saxon governmental tradition interprets public sector reform and governance differently to the participation tradition of Denmark, leading to different aims, measures and outcomes. Public sector reform in Denmark will, therefore, be placed in both historical and comparative context and the project will seek to show that an approach rooted in history and philosophy can make an important contribution to understanding contemporary problems.

Offentlig sektor regulering

Projektansvarlig: Torben Beck Jørgensen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Øvrig projektdeltager: Camilla Palmhøj Nielsen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Skriftet *Til glæde for hvem? – om intern regulering i staten* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Der findes en del studier af den offentlige sektors centralforvaltninger (f.eks. departementer og styrelse, rådhusforvaltninger mv.) og producerende organisationer (f.eks. institutioner som universiteter, skoler, sygehuse mv.). Derimod ved vi ikke meget om den offentlige sektors regulerende organisationer, dvs. alle de organisationer, som i og for sig ikke selv producerer nogen, men som har som hovedopgave (formelt eller uformelt) at regulere andre. Eksempler er Rigsrevisionen, Finansministeriet, Ligestillingsrådet og Ombudsmanden. I takt med den offentlige sektors vækst og stigende differentiering er regulerende organisationer sandsynligvis steget i antal, og deres rolle er muligvis blevet styrket. Vigtige spørgsmål er derfor: Hvorledes ser det samlede spektrum af regulerende organisationer ud? Hvilke værdier står de for? Er der tale om bureaukratiske interesser? Hvilke reguleringsmidler bruger de? Kan vi sige noget om effekten? Er der sket forskydninger mellem disse organer? Er effektivitet blevet en vigtigere værdi end retssikkerhed?

Offentlige værdier og offentlig organisering

Projektansvarlig: Torben Beck Jørgensen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Bogen *På sporet af en offentlig identitet. Værdier i stat, amter og kommuner* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Ofte findes der forskellige grundlæggende værdier, som den offentlige forvaltning skal tage hensyn til under udøvelse af sine primære opgaver, f.eks. retssikkerhed, effektivitet og lydhørhed over for brugerne. For mange offentlige organisationer gælder det endvidere, at de producerer meget andet end ydelser rettet direkte til brugerne. Regulerende myndigheder skal primært tjene almenheden. Andre offentlige organisationer har en forpligtelse over for landets kulturarv eller en forpligtelse til gennem forskning at skabe bedre ydelser i fremtiden, dvs. primært at tjene fremtidige brugere. Endelig skal offentlige organisationer fungere inden for rammerne af en demokratisk styreform, dvs. politisk loyalitet er en væsentlig værdi. Projektets formål er at gennemføre en teoretisk og empirisk analyse af de værdier, der ligger til grund for offentlig organisering. Denne analyse er relevant af især to grunde. For det første er der gennem årene eksperimenteret mere og mere med forskellige organisations- og styreformer i den offentlige sektor, og det er langt fra altid klart, hvilke grundlæggende værdier der har ligget eller har skullet ligge til grund. For det andet har den fiskale krise, som de fleste vestlige lande løb ind i 1970'erne, betydet, at mange forandringer og forvaltningspolitiske udspil har haft en værdimæssig ensidighed: effektivitet i snæver økonomisk betydning.

Territorial dynamik

Projektansvarlig: Torben Beck Jørgensen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Øvrige projektdeltagere: Kurt Klaudi Klausen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet

Bogen *Territorial dynamik. Streger på landkort – billeder i vore hoveder* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Territoriet er en af de allervigtigste byggeklodser i statsdannelsen. Forestillingen om nationalstatens suverænitæt er territorielt baseret. Alle stater er opdelt i mangeartede geografiske distrikter, det være sig kommuner, statslige kredsinddelinger, skoledistrikter osv., og det repræsentative demokrati er typisk baseret på territorial repræsentation. En række udviklingslinjer synes at udfordre eksisterende territorier på en bestemt måde: ved at skabe spændinger mellem et territoriums forskellige funktioner. Et territorium har nemlig typisk flere funktioner. Det kan udgøre et politisk rum for repræsentation af interesser og bindende kollektive beslutninger og et produktionsrum for offentlig service og regulering. Og det kan udgøre et økonomisk og socialt rum (f.eks. en sammenhængende økonomisk enhed med nogenlunde ensartet kultur). Der findes mange empiriske eksempler på territorial dynamik. Men disse behandles typisk som adskilte fænomener, der ikke har meget med hinanden at gøre. Formålet med projektet er gennem analyse af en række cases for det første at udvikle en kerne af fælles problemstillinger vedrørende territorial dynamik og for det andet at relatere disse problemstillinger til allerede kendte problemstillinger vedrørende magt og demokrati, f.eks. politisk ansvar, repræsentationssystemer, offentlig ledelse, institutionelt design mv. Projektet gennemføres som et antologiprojekt, der hovedsageligt bygger på allerede eksisterende forskning.

Uafhængige reguleringsorganer: Telestyrelsen som case

Projektansvarlig: Carsten Greve, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Skriftet *Privatisering, regulering og demokrati. Telestyrelsens funktion som uafhængig reguleringsmyndighed* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets formål er at undersøge uafhængige reguleringsorganers rolle og funktion i den offentlige forvaltning. Regulering og reguleringsreform er et omdiskuteret tema i den internationale forvaltningslitteratur. Liberalisering af markeder og fristilling af offentlige organisationer har affødt ændrede behov for regulering. Undersøgelsen belyser problemstillingen ved et case-studie af den danske Telestyrelse, der ved lov er etableret som et uafhængigt reguleringsorgan. Projektet vil drage sammenligninger med reguleringsorganer i andre lande som Storbritannien og Holland.

Velfærdsstatens institutioner

Projektansvarlig: Jørgen Grønnegård Christensen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Velfærdsstatens institutioner* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

I nutidens samfund er det også en offentlig opgave at sørge for produktionen af velfærdsservice i form af bl.a. undervisning, sundhedsydelser, pasning af børn og gamle. Som et minimum indebærer det, at det offentlige regulerer løsningen af opgaverne, og at det offentlige deltager i finansieringen af dem. Men bortset derfra er der stor variation. I nogle lande som f.eks. de nordiske ejer og driver den offentlige sektor selv de institutioner, der producerer og leverer velfærdsservice, mens den i andre lande delvis overlader opgaven til institutioner på markedet og i non-profit-sektoren. I teorien er der stor uenighed om, hvordan de to forskellige institutionelle løsninger virker. Mere præcist er der uenighed om, hvilken institutionel løsning, der bedst sikrer institutionernes lydhørhed over for borgernes krav, og hvilken institutionel løsning, der bedst sikrer værdier som fordelingsmæssig lighed og økonomisk efficiens. På den ene side står klassisk demokrati- og bureaukratiteori. Den påstår, at kombinationen af en demokratisk valgt ledelse og en hierarkisk organisation og styringskæde er den mest effektive løsning, når det gælder sikringen af de centrale værdier. På den anden side står rationel teori. Den påstår, at kombinationen af borgernes frie valg og en høj grad af konkurrence mellem leverandørerne af velfærdsservice, er overlegen på de samme standarder. Problemstillingen har ikke kun teoretisk interesse. Såvel i den politiske debat som i mere teknokratiske overvejelser, hvordan man skal indrette den offentlige sektor, står de to synspunkter eller skoler over for hinanden. Bogen tager afsæt i denne teoretiske og politiske debat. Dens påstand er for det første, at debattens genstand er meget kompliceret, og for det andet at den omfattende litteratur på området gør det muligt at sige ganske meget om, hvordan det empirisk forholder sig. Bogens grundlag er derfor den internationale og danske litteratur, der foreligger om emnet, og som muliggør en komparativ analyse af velfærdsstatens institutioner og deres effekter for lydhørhed og lighed, efficiens og kvalitet.

Organisationer, erhvervsliv og eliterne

Dansk korporatisme og den politiske magts mange ansigter

Projektansvarlig: Peter Munk Christiansen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet – Odense

Øvrige projektdeltagere: Asbjørn Nørgaard, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Faste forhold – flygtige forbindelser. Stat og interesseorganisationer i Danmark i det 20. århundrede* er udkommet

Skriftet *De som meget har ... Store danske virksomheder som politiske aktører* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets formål er at beskrive og forklare den korporative magts mange forskellige udtryk i den politiske beslutningsproces på centralt niveau i Danmark. Centralt for projektet er at undersøge og forklare stabilitet og forandring i brugen af korporative beslutningsstrukturer samt at undersøge effekterne af den tætte inddragelse af interesseorganisationerne, som er kendetegnende for beslutninger i mange sektorer. Projektet beskæftiger sig med dannelsen af nogle af de korporative institutioner i begyndelsen af dette århundrede, de lange linjer i korporative strukturer inden for udvalgte sektorer samt, mere intensivt, nogle af de forandringer, der er sket i organisationernes inddragelse i den politiske beslutningsproces gennem de seneste 20 år.

De kommunale organisationer i dansk politik

Projektansvarlig: Jens Blom-Hansen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Den fjerde statsmagt? Kommunernes Landsforening i dansk politik* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

I den almindelige debat fremstår Kommunernes Landsforening og Amsrådsforeningen som væsentlige politiske institutioner i det danske samfund. Reelt ved vi dog meget lidt om disse organisationer. Bortset fra få og spredte bidrag har de ikke været genstand for videnskabelig granskning. Projektet sigter mod en mere systematisk afdækning af de kommunale organisationers rolle i det politiske system. Analysen skal afdække, hvorledes organisationerne forfølger den kommunale interesse i udformningen af den offentlige politik på den centrale politiske arena. Det centrale er organisationernes indflydelse på det reguleringskompleks, der sætter rammerne for det kommunale selvstyre: Lovgivningen, den administrative regulering, budgetsamarbejdet, overenskomstsystemet. Ambitionen er at give et samlet billede af de kommunale organisationer som politiske institutioner. Derfor skal ikke kun interessevaretagelsen i forhold til staten belyses, men også samspillet med medlemmerne. Rammerne for organisationers interessevaretagelse sættes af medlemmerne. Jo mere ensartede medlemmernes interesser er og jo mere opbakning de giver deres organisationer, desto bedre er organisationerne rustede til at forfølge interesser på den centrale politiske arena.

Den danske elite

Projektansvarlige: Peter Munk Christiansen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet – Odense og Lise Tøgeby, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Øvrige projektdeltagere: Birgit Møller, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Den danske elite* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Det er en udbredt forestilling, at det danske samfund styres af en begrænset og indspist magtelite, der adskiller sig fra den øvrige befolkning både, hvad angår social baggrund og besiddelsen af ressourcer. Eliteundersøgelsen identificerer de personer, der ved årtusindskiftet indtager de højeste positioner inden for syv samfundssektorer: politik, forvaltningen, organisationer, erhvervsliv, presse kultur og videnskab. For de fleste af disse personer har det været muligt at registrere en række offentligt tilgængelige oplysninger. Det gælder blandt andet køn, alder, forældrebaggrund, uddannelse, karriere, medlemskab af offentlige nævn og råd, medlemskab af private virksomheders bestyrelser samt politiske tillidsposter. Med udgangspunkt i disse oplysninger søger vi for det første at stykke et billede sammen af de mekanismer, der er befordrende for eller som hindrer individer i at blive en del af eliten og beskriver for det andet netværksrelationer inden for og på tværs af de syv elitegrupper. For en del af elitens vedkommende gennemføres undersøgelsen også for årene 1932 og 1962-63. Undersøgelsen er tilrettelagt således, at der er gode muligheder for at sammenligne med tilsvarende undersøgelser fra Norge og Sverige.

Den økonomiske elites netværk

Projektansvarlig: Thomas Schøtt, Department of Sociology, University of Pittsburgh

Skriftet *Den økonomiske elites netværk* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets formål er at kortlægge netværk dels mellem de personer, der indgår i den økonomiske elite og dels mellem personer i den økonomiske elite og i de andre eliter. Netværksanalysen kan besvare spørgsmål vedrørende differentieringen og integreringen af den økonomiske elite: Er netværket differentieret vertikalt, således at der kan identificeres et center af personer med mange netvæksrelationer og en periferi med få eller ingen? Er netværket differentieret horisontalt, således at der findes adskilte elitegrupper inden for forskellige dele af erhvervslivet, f.eks. landbrugssektoren, IT-sektoren, beklædningsindustrien, byggeindustrien? I hvilket omfang er den økonomiske elite integreret med medlemmer af andre samfundseliter, f.eks. med den statslige elite og den videnskabelige elite. Netværksanalysen kan også besvare spørgsmål vedrørende organiseringen af ledelsen i offentlige og private virksomheder: I hvilket omfang deltager erhvervslivets topfolk i ledelsen af offentlige institutioner? I hvilket omfang deltager de andre eliter i ledelsen af private erhvervsaktiviteter.

Djøficering af offentlig ledelse: Gør en ny ledelseselite nogen forskel?

Projektansvarlige: Peter Dahler-Larsen og Niels Ejersbo, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet

Skriftet *Djøficering – myte eller realitet?* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet tager udgangspunkt i den aktuelle debat om "djøficering" af offentlig administrativ ledelse i Danmark. Med begrebet sigtes ikke blot til, at en stigende andel af vigtige ledelsesposter i den offentlige forvaltning besættes af personer med en generalist-uddannelse såsom økonomer, jurister, scient.pol'er m.m. (dvs. i praksis: medlemmer af Danmarks Jurist- og Økonomforbund, heraf "djøficering"). Der sigtes også tit til, at djøf'erne er karakteriseret ved en bestemt ledelsesideologi, herunder særligt positive holdninger til udlicitering, privatisering, konkurrence og i det hele taget forkærlighed for økonomisk effektivitet. Til termen djøficering knyttes ofte en kritik af, at sådanne holdninger har vundet stærkere indpas de senere år. Projektets formål er at give et bud på en meningsfuld bestemmelse af djøficeringsbegrebet og dernæst undersøges myter og realiteter i djøficeringspåstandene. Projektet har perspektiver for et nærmest klassisk spørgsmål i magtundersøgelser: gør det i sig selv nogen forskel, hvem der indtager ledelsespositioner?

Erhvervslivets rolle i det nye sociale Europa. En undersøgelse af arbejdsgivere i Danmark og Storbritannien

Projektansvarlig: Cathie Jo Martin, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet og Boston University

Bogen *Aktivisering af arbejdsgivere. Erhvervslivet og socialpolitik i Danmark og Storbritannien* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Ud fra en tro på at beskæftigelses- og uddannelsesprojekter med løntilskud i den private sektor er mere effektive end offentlige projekter, bliver det mere og mere almindeligt, at regeringer beder arbejdsgivere deltage i implementeringen af velfærdsprojekter. Vi ved dog stadig meget lidt om denne ny arbejdsgiverrolle og om, hvordan ledere støtter og deltager i disse programmer. Denne undersøgelse af præferencedannelsesprocesser i 120 tilfældigt udvalgte virksomheder i Danmark og Storbritannien skulle gerne hjælpe med at udfylde dette hul. Jeg vil indsamle data om virksomhedernes holdninger til og deltagelse i nationale uddannelses- og beskæftigelsesprojekter, som er designet til at opkvalificere de ansatte og til at hjælpe de langtidsarbejdsløse tilbage på arbejdsmarkedet. Væsentlige økonomiske og institutionelle faktorer, der forklarer variationen i virksomhedernes holdninger, vil blive vurderet i kvalitative og kvantitative analyser. Denne undersøgelse er et bidrag til den akademiske viden om forholdet mellem arbejdsgivere og velfærdsstaten. Det bliver ofte fremhævet, at arbejdsgiverne i højere grad bliver kilder til politisk støtte for socialpolitiske initiativer. Selvom der historisk altid har været konservativ støtte til privatisering, så anbefaler flere politiske partier nu, at den private sektor deltager i implementeringen af sociale målsætninger. Vi ved dog meget lidt om, hvordan den voksende privatisering vil påvirke magtfordelingen og demokratiske kontrolmekanismer i velfærdsstaten.

Ejerforhold og indflydelse i komparativt perspektiv: en belysning af ejerskab og bestyrelsesforhold

Projektansvarlig: Steen Thomsen, Institut for International Økonomi og Virksomhedsledelse, Handelshøjskolen i København

Øvrige projektdeltagere: Torben Pedersen, Institut for International Økonomi og Virksomhedsledelse, Handelshøjskolen i København og Jesper Strandkov, Institut for Udenrigshandel, Handelshøjskolen i Århus

Skriftet *Ejerskab og indflydelse i dansk erhvervsliv* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet søger at belyse ejerskabs- og bestyrelsesforhold i dansk erhvervsliv i et komparativt institutionelt perspektiv, idet der sammenlignes med en række andre europæiske lande. Projektet tager udgangspunkt i det generelle styringsmæssige problem (det såkaldte principal-agentproblem), der foreligger når en virksomhedsledelse handler på vegne af offentlige eller private ejere. Ejerskabs- og bestyrelsesforhold betragtes på linje med andre forhold som styringsmekanismer med det formål at sikre varetagelsen af ejernes interesser i virksomhedens aktiviteter. Med udgangspunkt i opdatering af et tidligere studie (Strandkov, Thomsen og Pedersen, 1994) undersøges ejerforhold og bestyrelsesstruktur blandt de største danske firmaer inden for en række nøglesektorer. Herved muliggøres en international sammenligning, der søges forklaret ved institutionelle forskelle (lovgivning mv.). Endvidere gennemføres en række statistiske analyser af sammenhængen mellem ejerskab/bestyrelsesforhold, selskabsform, økonomisk adfærd og resultat. Projektet søger således at belyse den økonomiske magtfordeling i Danmark ud fra ejerskabs- og bestyrelsesforhold, sammenhængen mellem økonomisk magt og indflydelse på selskabsniveau samt eventuelle målelige konsekvenser heraf for danske firmaers adfærd og effektivitet. Projektet vil endvidere – i samarbejde med andre projekter inden for Magtudredningen – kunne danne udgangspunkt for en vurdering af sammenhængen mellem økonomisk og politisk indflydelse.

Eksperter og magt

Projektansvarlig: Erik Albæk, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet

Projektperiode: 1. januar 2000 – 31. december 2003

Skriftet *Eksperter i medierne. Dagspressens brug af forskere 1961-2001* er udkommet

Bogen *Eksperter kan være gode nok, men ... Om fagkundskabens politiske vilkår i dansk demokrati* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Forestillingen om, at eksperter bør tildeles en væsentlig rolle i politisk-administrativ sammenhæng er en gammel drøm i den vestlige civilisation. I de seneste årtier har der samtidig udviklet sig en opfattelse af, at eksperterne rent faktisk også har fået en væsentlig del af magten – hvilket vel at mærke i dag ofte betragtes som negativt. Det er muligt, eksperterne har fået mere magt. Men det er aldrig blevet systematisk undersøgt i dansk sammenhæng, hvilket er projektets intention. Projektet vil strategisk udvælge et antal områder til undersøgelse, på hvilke eksperternes funktioner må forventes at stå særlig klare i deres samspil med andre aktører i det politisk-administrative system.

Etniske minoriteters indflydelsesmuligheder i det danske samfund

Projektansvarlig: Inger Bruun, journalist. Redaktør ved Rådet for Uddannelse- og Erhvervsvejledning. Ole Hammer, journalist og forfatter. Leder af Højskolernes Sekretariat.

Skriftet *Etniske minoriteters indflydelseskanaler* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Formålet er at belyse de etniske minoriteters adgang til og indflydelse på samfundets beslutninger, deres muligheder og barrierer for indflydelse og hovedtendenser i debatten vedrørende etniske minoriteters indflydelse på samfundsudviklingen. Det skal ske ved at undersøge: 1) de etniske minoriteters egne foreninger, 2) etniske minoriteters repræsentation i offentlige organer vedrørende minoritetsspørgsmål, 3) deltagelse i/adgang til det almindelige samfundslivs magtstrukturer, 4) danske interesseorganisationers varetagelse af interesser vedrørende etniske minoriteter og 5) udblik til de øvrige nordiske lande og EU.

Informations- og kommunikationsteknologi og demokrati

Projektansvarlig: Jens Hoff, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Bogen *Danmark som informationssamfund – muligheder og barrierer for politik og demokrati* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Formålet med antologien "Informations- og kommunikationsteknologi og demokrati" er at undersøge, hvilken rolle ny informations- og kommunikationsteknologi (IKT) spiller i de politiske processer i Danmark. Antologiens bidrag vil belyse, hvordan IKT indgår i politiske praksiser i alle den parlamentariske styringskædes led. Der vil især blive set på, om der er bestemte mønstre i den måde IKT anvendes på i den politiske verden, om der eksisterer forskellige konkurrerende strategier og modeller for anvendelsen af IKT i politik, og om dette peger i retning af bestemte former for demokrati.

Kvinder som kollektive aktører i den danske politiske offentlighed

Projektansvarlig: Birte Siim, Freia, Center for kvindeforskning, Aalborg Universitet

Skriftet *Medborgerskabets udfordringer – etniske minoritetskvindes politiske myndiggørelse* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet er en del af projektet *Kønsmagt i forandring. Magt og demokratiseringsprocesser i Danmark*, som består af tre delprojekter. Det fælles udgangspunkt for de tre delprojekter er den særlige danske kønsmagtprofil i et komparativt nordisk og vesteuropæisk perspektiv. Formålet med projektet *Kvinder som kollektive aktører i den danske politiske offentlighed* er at undersøge karakteren og betydningen af kvinder som politiske aktører på tærsklen til et nyt årtusinde i et demokrati og magtperspektiv. Hvad sker der med kønsmagten og kvinders integration i den politiske offentlighed, når presset fra de kvindelige græsrodder mod den politiske elite svækkes? Projektet analyserer kvinders organiseringer og betydningen af køn på forskellige politiske arenaer i 1990'erne og foretager et casestudium af enkelte kvindeorganisationer og udvalgte politiske partier. Fokus er dels på organisationernes diskurser om køn og velfærdspolitik og dels på kvinders og mænds erfaringer, forventninger, krav, strategier og visioner. Et af de centrale spørgsmål vil være, om mangfoldigheden i kvinders politiske identiteter, strategier og visioner kan styrke kvinders deltagelse i den politiske offentlighed, eller om det indebærer en svækkelse af kvinders muligheder for at øve indflydelse i den politiske offentlighed?

Offentlig regulering af erhvervslivet med særlig henblik på regulering af monopolvirksomhed og karteldannelser og erhvervslivets reaktioner herpå

Projektansvarlig: Per Boje, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet

Bogen *Marked, erhvervsliv og stat. Dansk konkurrencelovgivning og det store erhvervsliv* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet har som formål at redegøre for dansk erhvervslovgivning og interesserne bag denne specielt med henblik på at belyse de store erhvervsvirksomheders indflydelse vedrørende indførelse af offentlig regulering til sikring af en fri markedsøkonomi. Vægten vil blive lagt på dansk konkurrencelovgivning vedrørende monopoler og kartelaftaler, der må antages at være hæmmende for en fri prisdannelse og en optimal udnyttelse af samfundets økonomiske ressourcer. Supplerende vil undersøgelsen også inddrage interessevaretagelse vedrørende aspekter af den danske lovgivning om virksomhedsetablering, markedsføring og erhvervelse af immaterielle rettigheder så som varemærker og patenter. Redegørelsen vil specielt fokusere på samspillet mellem lovgivningsmagten og "det store" erhvervslivs interessevaretagelse. Det centrale spørgsmål er en afdækning af, i hvor vid udstrækning periodens lovgivning kan ses som udtryk for en varetagelse af "public interest" forstået som at sikre fuldkommen konkurrence eller for varetagelse af "private interest", herunder specielt "det store" erhvervslivs interesser.

Samspillet mellem interesseorganisationer og myndigheder

Projektansvarlig: Peter Munk Christiansen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet – Odense

Øvrige projektdeltagere: Asbjørn Nørgaard og Niels Chr. Sidenius, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Hvem skriver lovene? Interesseorganisationer og politiske beslutninger* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Interesseorganisationerne giver borgerne mulighed for at organisere sig om fælles interesser, og de giver mulighed for at påvirke politiske og administrative beslutninger. Ingen kan være i tvivl om, at organisationerne spiller en vigtig rolle i dansk politik. Men hvor vigtig? Og hvordan har interesseorganisationernes politiske rolle ændret sig gennem de seneste årtier, eksempelvis som reaktion på medlemskabet af EU, der flytter beslutningskompetence fra København til Bruxelles. Projektet består i: 1) Gennemførelse af en surveyundersøgelse af alle landsdækkende interesseorganisationer i Danmark, der gør det muligt at studere kontaktmønstre over en mere end 20-årig periode, 2) en interviewundersøgelse af top-embedsmænd i centraladministrationen og 3) en spørgeskemaundersøgelse til Folketingets medlemmer. Projektet koordineres tæt med et andet projekt Dansk korporatisme og den politiske magts mange ansigter, som også gennemføres under Magtudredningen.

Sociale bevægelser og politisk deltagelse i Danmark

Projektansvarlig: Flemming Mikkelsen, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet

Bogen *Bevægelser i demokrati. Foreninger og kollektive aktioner i Danmark* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Det er foreningerne, bevægelserne og organisationerne, der giver liv til det demokratiske politiske system, og det er gennem disse institutioner, at de fleste mennesker, søger at varetage deres politiske interesser. I dette projekt har vi valgt at anskue disse problemer set ud fra et individperspektiv (dvs. den enkelte borgers aktive deltagelse i foreninger, politiske organisationer og protestaktioner); et netværksperspektiv (dvs. etableringen af politiske kulturer i lokalområder); et bevægelsesperspektiv (dvs. de sociale og politiske bevægelses placering i det politiske system), og endelig et aktionsperspektiv (dvs. de samfundsmæssige betingelser for bevægelsernes fremkomst og deres indflydelse på samfundsudviklingen). Følgende emner vil blive behandlet i projektet: 1) Politiske og sociale bevægelser i Europa efter 2. Verdenskrig: Teoretiske, metodiske og empiriske aspekter 2) Kollektive aktioner og politiske bevægelser i Danmark efter 2. Verdenskrig 3) Græsrodderne og de politiske partier 4) Husbesættelse, ungdom og social protest: Ungdomsbevægelser i Danmark efter 1965 5) Politik i det lokale: Nørrebros politiske kultur set i et netværksperspektiv 6) Etniske minoriteters politiske organisering i Danmark 7) Social identitet i et grænseland – Slesvigs danske ungdomsbevægelse 8) Protestadfærd i et demokratisk politisk system 9) De aktive i foreningerne 10) De partipolitiske aktive og 11) De aktive i fagforeningerne.

Politiske beslutningsprocesser

Den danske ungdomskommission, ungdommens opdragelse til demokrati og inddragelse i velfærdsstatens opbygning ca. 1945 – ca. 1970

Projektansvarlig: Hans Sode-Madsen, Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier

Bogen: *Farlig ungdom* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet beskriver, hvorledes besættelsestiden skabte en ny ungdomskategori og hvorledes denne sociale konstruktion i årene efter 1945 indgik i 3 successive roller: 1) som genstand for opdragelse til demokrati, 2) som basis for etableringen af en ungdomskommission og 3) som disciplinerede og ansvarliggjorte samfundsborgere i opbygningen af den danske velfærdsstat. I handlingsforløbet centrum står det politiske spil om dannelsen af et ungdommens parlament, hvorledes denne politisk fostrede idé, så tidligt som 1936 initieret af den socialdemokratiske ungdom, i befrielsessommeren overtages af det etablerede politiske system og af politiserede embedsmænd, transformeres til en kommission for at ende som et forskningsinstitut. I denne proces nedtones demokratiopdragelsen, og den socialdemokratiske produktionslinje får som bærende idé overtaget. Magtmekanismerne i samfundet havde hermed indkapslet den oprindelige plan og gjort den ufarlig. Demokratiet havde demonstreret sin styrke i forhold til totalitarismen, og nu gjaldt det om udrydde årsagen til totalitarismen: social nød. Besættelsestidens "farlige ungdom" skulle derfor smøge ærmerne op, være flittige, disciplinerede og ansvarsbevidste.

Evaluering og magt

Projektansvarlig: Peter Dahler-Larsen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet

Skriftet: *Evaluering og magt* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Evaluering spiller en stigende rolle, når de forskellige dele af den offentlige sektor undersøges, diskuteres og behandles politisk. Evaluering har ofte konsekvenser for tildeling af anerkendelse og ressourcer såvel som for reformer eller direkte underkendelse og nedlæggelser. Evaluering handler i vid udstrækning om, hvordan der tages hånd om den offentlige sektor. Derfor er evaluering interessant både i et demokratiperspektiv og et magtperspektiv. I dette projekt studeres udvalgte eksempler på evalueringer af offentlig virksomhed nærmere. I hvilken grad er udfaldet af evalueringsprocesser givet på forhånd? I hvilken grad påvirkes evalueringsprocesser undervejs af forskellige aktører (politikere, embedsmænd, fagfolk, konsulenter, brugere)? Hvilke brydninger mellem interesser, opfattelser og værdier kommer til udtryk i evalueringsprocesser?

Forsvarskommissionerne af 1988 og 1997. En beslutningsprocesanalyse

Projektansvarlig: Bertel Heurlin, Dansk Udenrigspolitisk Institut

Bogen *Riget, magten og militæret. Dansk forsvars- og sikkerhedspolitik under Forsvarskommissionerne af 1988 og af 1997* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Projektet er en sammenlignende beslutningsprocesanalyse af tilblivelsen og implementeringen af beretningerne afgivet af forsvarskommissionerne af 1988 og 1997 set i et internationaliseringsperspektiv. De to kommissioner opererer i tidsperioder med to vidt forskellige internationale systemer. Det centrale spørgsmål er, om forsvarspolitik fortrinsvis er indenrigspolitik og bureaukratisk politik? og hvilken indflydelse har de internationale omgivelser på forsvarspolitikens konkrete udformning? Der foreligger et ganske omfattende materiale, som i forbindelse med gennemførelse af en række interviews vil kunne give grundig indsigt i processerne. Hertil kommer det både metodisk komplicerede men også værdifulde forhold, at forfatteren har været medlem af begge kommissioner. Det teoretiske udgangspunkt vil være systemteorier, beslutningsprocesanalyser og bureaucratic politics-teorier.

Idéer og eliter: OECD og dansk politisk beslutningstagning

Projektansvarlig: Martin Marcussen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Bogen *OECD og idéspillet. Game Over?* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Ministre og embedsmænd i den danske centraladministration deler et sæt anskuelser (idéer) om prioriteringen af mål og midler i dansk beslutningstagning. Det er kun en del af disse anskuelser, som er til tilbagevendende diskussion – langt den største del af hvad central administrative eliter opfatter som 'god' og 'rigtig' politik er taget for givet og bliver sjældent diskuteret. En del af det at have og udøve magt består i at præge de anskuelser, som deles af dem, der er engageret i den danske politiske beslutningsproces i den danske regering. Det er ofte hævdet at danske central administrative eliter i høj grad lader sig inspirere af internationale organisationer når disse delte anskuelser udvikles. Formålet med projektet er at undersøge hvilken rolle OECD spiller i den proces hvorved danske beslutningstageres verdensanskuelser formes og udvikles.

Køn, magt og beslutninger

Projektansvarlig: Anette Borchorst, Freia, Center for kvindeforskning, Aalborg Universitet

Skriftet *Køn, magt og beslutninger. Politiske forhandlinger om barselsorlov 1901-2002* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

I projektet *Køn, magt og beslutninger* analyseres tre policyområder – børnepasningspolitik, børnepasningsorlov og barselsorlov, og hvilken rolle køn har spillet i disse beslutninger. Det sker dels med afsæt i et aktørperspektiv dels i forhold til en analyse af beslutningernes indhold. Inden for disse områder kan det forventes, at køn har spillet en rolle, fordi de (bl.a. af velfærdstatsforskningen) antages at have stor betydning for de markante forandringer, som er sket i kønsarbejdsdelingen i Danmark gennem de sidste 60 år. For den senere del af perioden har danske regeringer desuden bundet sig til at medtænke køn i de politiske beslutninger (den såkaldte mainstreamingsstrategi, som er tiltrådt i FN, EU, Europarådet og Nordisk Ministerråd). Projektet udmøntes i analyser af de enkelte beslutningsområder, og afslutningsvis gennemføres en tværgående analyse af de tre policyområder. Her analyseres opfattelsen af offentligt og privat i forhold til regulering, kønets betydning for problemidentifikation og policy indhold samt aktørkonstellationen. Tidsmæssigt vil analysen lægge vægt på perioden fra 1990 til i dag, men den vil også konkludere på de lange historiske linier i beslutningerne om børnepasning og barselsorlov.

Medievold – et studie af mediernes påvirkning af den politiske proces

Projektansvarlig: cand.scient.pol. Søren Laursen

Skriftet *Vold på dagsordenen. Medierne og den politiske proces* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

I efteråret og vinteren 1996 fik vold en fremtrædende plads i medierne. Med baggrund i en række meget brutale voldsepisoder iværksattes en intens og følelsespræget mediedækning, som efterlod læsere og séere med indtrykket af vold som et omfattende problem. På den politiske front opnåede volden ligeledes stor opmærksomhed, som kulminerede med statsministerens nytårstale – 'Vi vil ikke finde os i det – vi vil volden til livs'. Talen efterfulgtes prompte af justitsministeren med fremsættelsen af 'voldspakken', som indebar hårde straffe for grov vold. En analyse af voldsstatistikkerne kunne imidlertid ikke påvise nogen stigning i volden. Det tilsyneladende paradoks mellem på den ene side den politiske stillingtagen til problemet og på den anden side problemets faktiske omfang kan med god mening forklares ved mediernes mellemkomst: analysen af henholdsvis mediernes og politikernes opmærksomhed omkring vold giver klare indikationer af, at det er medierne, der fungerer som drivkraft bag fastsættelsen af den politiske dagsorden. Selv om dette forløb på mange måder kan betegnes som ekstremt, kan de væsentligste 'mekanikker', nemlig mediernes dramatiske formidlingsformer samt politikernes tendens til at reagere på samme formidling, i høj grad siges at være generelt forekommende. Tvindloven samt lovindgrebet mod rusmidlet ecstasy er gode eksempler herpå.

Mens vi venter på retfærdigheden: dansk retliggørelse som amerikanisering eller Rights Talk, Danish Style

Projektansvarlig: Helle Porsdam, Center for Amerikanske Studier, Syddansk Universitet

Skriftet *Fra pax americana til lex americana? En diskussion af dansk retliggørelse som en påvirkning fra USA* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet drejer sig om dansk retliggørelse som en form for amerikanisering. Termen "retliggørelse" har været brugt på forskellige måder i diskussioner omhandlende rettens betydning i det danske samfund. I dette

projekt anvendes den til at beskrive den måde, hvorpå en retlig diskurs bruges til at formulere både offentlige og private værdier og normer og til at omdefinere ethvert politisk og kulturelt problem til en hævden af interesser i form af retskrav. Hvad enten det drejer sig om individuelle eller minoriteters (sær)interesser, er det forum, hvori sådanne interesser i stigende grad vil blive forfægtet, domstolene – og i faldende grad de politiske organer med Folketinget i spidsen. Danskerne går med andre ord andre steder hen, når vi skal løse vore konflikter, end vi gjorde tidligere, og vi gør hermed – ligesom amerikanerne længe har gjort det – Montesquieus forudsigelse om, at den dømmende magt på en måde slet ingen magt udgør, til skamme.

Policy processer på sundhedsområdet. En undersøgelse af beslutningsprocesser omkring ventelister og ventetidsgarantier

Projektansvarlig: Karsten Vrangbæk, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Skriftet *Ingeniørarbejde, hundeslagsmål eller hovedløs høne? Ventetidsgarantier til sygehusbehandling er udkommet*

Kort projektbeskrivelse:

Med dette projekt foretages en nærmere undersøgelse af udviklingen omkring et af de seneste års mest omtalte temaer på det sundhedspolitiske område i Danmark, nemlig spørgsmålet om ventetider for sygehusbehandling. Det sundhedspolitiske område er interessant, fordi det traditionelt har været en central del af velfærdsstaten. Fordi flere forskellige politiske niveauer og aktører spiller sammen. Fordi flere forskellige rationalitetsformer krydser hinanden. Og fordi området er genstand for stigende politisk og mediemæssig opmærksomhed, som kan skabe tilskyndelse til opbrud og forandring. Spørgsmålet om ventetider har spillet en stor rolle i den danske mediedebat. Der er tale om et komplekst og flerdimensionelt problemområde, som det er vanskeligt at afhjælpe i et system med budgetmæssige restriktioner. Ventetidsspørgsmål udgør dermed et væsentligt "politisk" og "symbolsk" problem, med stort potentiale for "symbolpolitiske" beslutninger. Følgende spørgsmål danner i projektet udgangspunkt for nærmere undersøgelse: 1) Hvordan er spørgsmålet om ventetider behandlet i den offentlige debat? 2) Hvad ved vi om ventetider? I hvor høj grad er den politiske proces drevet af objektive facts og identifikation af problemer? 3) Hvordan har centrale og decentrale beslutningstagere reageret i forhold til ventetidsdiskussionerne? Hvilke beslutninger er truffet indtil videre, og hvad er resultatet blevet? 4) Hvordan er ventetidsdiskussioner forløbet i andre lande? Hvilke argumenter og synsvinkler bruges, og hvad har man gjort indtil videre? Med undersøgelse af sådanne spørgsmål fås et billede af dynamikken i policyprocesser på det sundhedspolitiske felt. Dette billede kan bruges til en mere generel diskussion af spørgsmål om policyudviklinger i komplekse, fagligt orienterede sektorområder med flere politiske og styringsmæssige niveauer.

Politik, magt og beslutning

Projektansvarlig: Jørgen Goul Andersen, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet

Øvrige projektdeltagere: Peter Munk Christiansen, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet, Odense og Lise Togeby, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Magten på Borgen. En analyse af beslutningsprocesser i større politiske reformer* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Projektets første del undersøger lang- og mellemsigtede ændringer i dansk velfærdspolitik og de dertil hørende beslutningsprocesser, i et komparativt perspektiv. Velfærdsområdet er udvalgt, fordi det dels er det mest centrale, både udgiftsmæssigt og i vælgerens bevidsthed, dels er det mest velbelyste. Policy ses som resultat af et samspil mellem ydre krav, institutionelle muligheder og begrænsninger, samt aktørers interesser og ideer. Spørgsmålet er, hvem og hvad der bestemmer politikens indhold, og hvordan processen foregår: (1) Er det en "bunden opgave", hvor løsningerne er dikteret af f.eks. globalisering, europæisering, eller af samfundsmæssig nødvendighed i øvrigt – hvor store begrænsninger på den politiske handlefrihed udgør sådanne eksterne krav? I tilknytning hertil undersøges også konvergens-/divergens i velfærdspolitikken på basis af indsamlede statistiske og andre komparative oplysninger om velfærdspolitikken. (2) Hvor meget betyder institutioner: Hvor store frihedsgrader har politisk valgte i Danmark til at ændre velfærdspolitikken, sammenlignet med andre lande? Hvor meget er beslutninger bundet af tidligere beslutninger, hvad er potentialet for forandring? (3) Hvem har indflydelse – hvilke aktører (politikere, embedsmænd, interesseorganisationer, medier, partiorganisationerne mv.) er involveret, hvad er deres ideer og interesser, hvorfra stammer disse ideer og interesseperceptioner, og hvad er aktørernes indflydelse på resultatet? (4) Hvordan foregår beslutningsprocessen mere konkret i forbindelse med forhandlinger om større beslutninger? Projektet søges gennemført i samarbejde med prof. Jochen Clasen, Stirling University, så der kan gennemføres en kompara-

tion af Danmark, Tyskland og Storbritannien. Projektets anden del sammenfatter de mange forskellige beslutningsprocesanalyser under Magtudredningen: Ændrer de politiske beslutningsprocesser karakter? Hvilke (ideal-)typiske beslutningsprocesser kan identificeres på forskellige områder? Har de politiske virkemidler ændret sig, f.eks. i form af brugen af pakkelsninger, symbolsk politik mv.? Kan man identificere "policy styles", som er under forandring – og som evt. er forskellig fra, hvad man ser i andre lande? Hvad fortæller denne type analyser os om magt og demokrati i Danmark i dag? Denne del sammenfatter de mange beslutningsprocesanalyser på tværs og supplerer med enkelte mindre særundersøgelser til udfyldning, bl.a. brugen af pakkelsninger og finanslovsforlig.

Who Governs Revisited. Magtproblematikken i netværkssamfundet

Projektansvarlige: Jens Hoff og Henrik Bang, Center for Offentlig Organisation og Styring

Øvrige projektdeltagere: Karin Hansen og Morten Vester Græsborg, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet, Peter Bogason, Torben Bech Dyrberg, Gunnar Gjelstrup og Allan Dreyer Hansen, Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi, Roskilde Universitetscenter, Jon Jay Neufeld og Jesper Myrup, Center for Offentlig Organisation og Styring

Skriftet: *Magtproblematikken i to små kommuner* af Peter Bogason og Gunnar Gjelstrup er udkommet.

Meningsdannelse og medierne i den politiske proces

Dansk demokrati i deliberativt perspektiv

Projektansvarlig: Jørn Loftager, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen: *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

I dansk politik hersker almindelig enighed om, at ytrings- og pressefrihed er afgørende og uundværlige elementer i demokratiet. Den politiske strid skal udkæmpes gennem offentlig politisk diskussion og debat. Samtidig hersker der imidlertid langt fra klarhed hverken om den offentlige mening som begreb eller om, hvordan offentlig meningsdannelse kan og bør indgå i de politiske beslutningsprocesser. Endvidere er det uklart, hvordan udviklingen i den politiske offentlighed skal vurderes. Har den været præget af fremskridt eller forfald? Projektet vil søge at medvirke til skabelse af en større klarhed om disse spørgsmål. Det vil bestå af tre dele. En teoretisk afklaring af idealet om, at politikken skal grunde sig på et offentligt ræsonnement åbent for alle borgere. En oversigtlig undersøgelse af tilstedeværelsen af deliberative demokratiforestillinger og -traditioner i det danske folkestyre og i dansk demokratidiskussion og -forskning, og en hoveddel, der analyserer den danske politiske offentligheds aktuelle forfatning.

Demokratiopdragelse i danske skoler

Projektansvarlig: Bo Jacobsen, Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Bogen: *Den vordende demokrat – en undersøgelse af skoleklassen som demokratisk lærested* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Projektet *Demokratiopdragelse i danske skoler* undersøger danske børn og unges opfattelse af demokratiets ideer og realiteter set i relation til deres egen skolehverdag. Ved hjælp af feltarbejde efterfulgt af spørgeskemaundersøgelser i en række skoleklasser kortlægges børns og unges syn på en række centrale demokratiske fænomener, herunder påvirkning via argumentation, dialog og samtale, indflydelse og magt, fælles beslutningstræfning o.a. Børns og unges syn på demokratiske grundværdier, pligter og rettigheder studeres mhp. den aldersmæssige udvikling. Undersøgelsen interesserer sig i særlig grad for skoleklassen som demokratisk lærested, dvs. som et sted, hvor danske børn og unge har mulighed for at gøre deres basale erfaringer om magt og demokrati, samt erhverve de erfaringer, der senere skal anvendes ved udøvelse af demokratisk medborgerskab.

Det stille sporskifte i velfærdsstaten – en analyse af de politiske beslutningsprocesser i forbindelse med skiftet fra forsørgelse til aktivering

Projektansvarlig: Allan Dreyer Hansen og Jacob Torfing, Institut for Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi, Roskilde Universitetscenter

Bogen: *Det stille sporskifte i velfærdsstaten: en diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

I løbet af de sidste 10-15 år har vi i Danmark oplevet en ganske markant forandring af velfærdsstaten. Hvor social- og arbejdsmarkedspolitikken tidligere var bygget på et forsørgelsesprincip, bliver den nu i stigende grad baseret på et aktiveringsprincip, der understreger pligten til hurtigst muligt at blive integreret i arbejdsmarkedet. Skiftet fra forsørgelse til aktivering er sket meget hurtigt og uden de store sværdslag. Vores projekt søger gennem en diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse at forklare dette 'stille sporskifte i velfærdsstaten'. Forklaringen tager udgangspunkt i en analyse af forskellige politiske aktørers kamp om, hvordan problemerne i velfærdsstaten skal defineres, og hvilke løsninger der er acceptable. Den nye aktiveringspolitik bliver konstrueret som et svar på en helt særlig opfattelse af årsagen til strukturel arbejdsløshed, og som noget der kan styrke den strukturelle konkurrenceevne. Den nye aktiveringspolitik er blevet gennemført med en begrænset inddragelse af de berørte parter, og vi vil undersøge, hvilken rolle dette har spillet for gennemførelsen af de sociale og arbejdsmarkedspolitiske reformer. Den danske aktiveringspolitik ligner det der i England og USA er blevet kendt som "workfare" politik, men der er store forskelle i politikens indhold. I England og USA satses der på tvang, lavere ydelser og lavere minimumslønninger. I Danmark satses der i højere grad på uddannelse og jobtræning. Disse forskelle vil vi søge at forklare ud fra den særlige tradition, der har bidraget til at forme og udvælge de politiske strategier i Danmark. Metodisk lægger projektet afgørende

vægt på samspillet mellem mening og politik. Den konkrete analyse af den diskursive magtudøvelse bliver kombineret med en analyse af den måde traditionens vægt hæmmer og fremmer forskellige politiske strategier.

En nyhedsuge i Danmark – den journalistiske fødekæde anskuet i et magtperspektiv

Projektansvarlig: Anker Brink Lund, Institut for Journalistik, Odense Universitet

Bogen *Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet undersøger journalistisk nyhedsformidling som samspil mellem massemedier, politiske institutioner og andre kilder. Konkret vil indlandstoffet fra Ritzaus Bureau, det tilsvarende stof i samtlige danske dagblade, aftennyhedsudsendelserne i DR1 og TV2, radioens timenyheder (kl. 7, 12 og 18:30) samt nyhedsudsendelser fra Fyns regionalradio og regional-tv blive indholdsanalyseret i perioden 15.-21. november 1999 efter emner, sagområde, kilder, vinkel og perspektiv. Redaktionsprocessen på 35 af de indholdsanalyserede medier vil desuden blive underkastet deltagende observation med henblik på at vurdere mediernes magt og magten over medierne. Projektet er designet til gennemførelse af case studier og kritisk efterprøvning af hypoteser om tendenser i retning af "det redigerede samfund", hvor folkevalgte, administratorer og interesseorganisationer konkurrerer om massemediernes opmærksomhed som forudsætning for at vinde gehør hos et massepublikum og derved mere eller mindre professionelt tilrettelægger politiske aktiviteter ud fra journalistiske nyhedskriterier.

Medialisering af politik: En analyse af samspillet mellem politiske diskurser, mediediskurser og hverdagsdiskurser

Projektansvarlig: Louise Phillips og Kim Schrøder, Institut for sprog og kultur, Roskilde Universitetscenter

Bogen: *Sådan taler medier og borgere om politik. En diskursanalytisk undersøgelse af politik i det medialiserede samfund* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Det er projektets udgangspunkt, at massemedierne er blevet den centrale politiske institution i det danske samfund. Medierne er ikke længere kun sociale institutioner, der eksisterer ved siden af, eller er underlagt, politiske institutioner. Der er tale om en medialisering af politik, der karakteriseres af en blanding af elitediskurser og hverdagsdiskurser. Tilstedeværelsen af forskellige diskurser i medierne afspejler en generel transformation af politikken selv, som er tæt knyttet til radikale sociale forandringsprocesser. En ny form for politik – som sociologen Ulrich Beck kalder for "subpolitik" – er opstået, hvor individer og grupper udenfor den politiske elite deltager i politiske overvejelser og handlen vedrørende fx økologi, familie, køn og etnicitet. Subpolitikken udgør en udfordring til det etablerede politiske system, fordi den formelle beslutningsproces nok fortsat foregår inden for de traditionelle politiske institutioner, men de facto via mediernes mellemkomst foregår på mere u håndgribelige måder i forskellige lag af den "offentlige mening". I projektet undersøger vi betydningen af den transformation af politik, som har fundet sted i kraft af medialisering. Gennem en empirisk undersøgelse af det mediediskursive kredsløb prøver vi at finde frem til, hvordan 'politik' skabes og formidles i samspillet mellem politikerdiskurser, mediediskurser og borgernes hverdagsdiskurser. Her er magtspørgsmålet i centrum, fordi medierne er blevet til en kamplads mellem den politiske elites diskurser og subpolitiske diskurser og mellem traditionelle politiske diskurser og hverdagsdiskurser om at sætte dagsordenen for den offentlige/politiske debat. Vi sætter især fokus på, hvordan det medialiserede politiske system påvirker borgernes forudsætninger og muligheder for demokratisk deltagelse i samfundets beslutningsprocesser. Vores teoretiske udgangspunkter lægger op til en holistisk undersøgelse af politisk kommunikation – hvordan 'det politiske' skabes i samspil mellem diskurser i det parlamentariske system, mediediskurs og publikumsdiskurs. Med hovedvægten på de sidste to områder vil vi blandt andet undersøge, hvordan en lang række mediegenerer, fra traditionel nyhedsreportage til forskellige snakkeprogrammer med deltagelse af almindelige mennesker fungerer i forhold til forskellige befolkningsgruppers forståelse af og mulighed for at deltage i politiske beslutningsprocesser. Teoretisk og metodisk har vi valgt at bruge et diskursanalytisk perspektiv, der er hentet fra felterne kommunikationsstudier, sociologi, socialpsykologi og lingvistik.

Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet

Projektansvarlig: Jacob Gaarde Madsen

Skriftet *Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Når medierne skildrer flygtninge og indvandrere i Danmark, sker det ikke blot ved en direkte afbildning af virkeligheden. Virkeligheden fortolkes og konstrueres, så den giver mening, og der skabes sammenhæng. De danske mediers fremstilling af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet har ændret sig flere gange, siden det kom på den offentlige dagsorden i Danmark. I 1970 var det overordnede tema "gæstarbejdere som arbejdskraft", hvor indvandringen af nogle blev betragtet som et nødvendigt middel til at skaffe arbejdskraft til den bugnende danske industri, mens andre fokuserede på indvandringens mange sociale problemer. I 1984 stod indvandrerspørgsmålet i "kriminalitetens tegn", mens medierne i 1990'ernes sidste halvdel har fokuseret på de mange problemer, der følger med flygtninge og indvandrere, og dermed har medvirket til opbygningen af et skel mellem "dem" og "os".

Opinions- og meningsdannelse

Projektansvarlig: Lise Togeby, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Projektperiode: 1. maj 1999 – 31. december 2003

Kort projektbeskrivelse:

Projektets formål er at belyse de grundlæggende forhold omkring politiske holdninger og synspunkters udvikling og ændringer på henholdsvis kort og langt sigt. Med henblik herpå vil der for det første blive foretaget systematiske parallelle surveyundersøgelser af befolkningens holdninger til 10-12 forskellige politikområder. Derudover vil der for det andet blive foretaget en analyse af avisdebattens udvikling i den samme periode. Det teoretiske udgangspunkt for projektet vil være John R. Zallers teorier om opinionsdannelse, der danner grundlag for en hypotese om, at omfanget og indholdet af den offentlige debat – som den blandt andet afspejler sig i medierne – er med til at forme befolkningens holdninger i hvert fald på kort sigt. Projektet vil efterprøve sammenhængen mellem faktiske begivenheder, mediediskursen og befolkningens meninger og synspunkter.

Globalisering og internationalisering

Danmark i den regionale og internationale integration. Gensidig påvirkning og konsekvenser for det danske politiske system

Projektansvarlig: Hans Mouritzen, Dansk Udenrigspolitisk Institut

Bogen *Er vi så forbeholdne? Danmark over for globaliseringen, EU og det nære er* udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets centrale spørgsmål er: 1) Hvor bevæger Danmark – som stat og som samfund – sig hen i forhold til internationaliseringen og europæiseringen? 2) Hvad betyder fælles internationalt og regionalt styrede politikområder? 3) Hvad betyder et internationaliseret marked og et internationaliseret globalt samfund for magt og demokrati i Danmark? og 4) Hvilke politiske muligheder og begrænsninger for Danmark giver de internationale og regionale integrationsprocesser, og hvilke konsekvenser har disse processer for udviklingen i det danske politiske system? Projektet tager udgangspunkt i overvejelser over begreber som politisk magt i relation til nationalstaten, til internationalisering, globalisering og europæisering, integration, legitimitet og demokrati. På dette grundlag etableres en analytisk ramme, som vil kunne indfange den dynamiske udvikling i retning af øget regional og international integration for Danmark og det danske samfund. Projektet omfatter tre hoveddele: a) En beskrivelse og analyse af de regionale og internationale integrationsstrukturer og integrationsprocessers påvirkning af danske politiske processer. b) En beskrivelse og analyse af muligheder og begrænsninger for dansk påvirkning af de omtalte regionale og internationale integrationsprocesser og c) en analyse af ændringerne i det danske politiske system som følge af integrationen. Herudover består projektet af en introduktionsdel, som opstiller begreber og modeller samt en konkluderende og sammenfattende del, hvor undersøgelsens centrale teser vil blive vurderet i forhold til de vigtigste empiriske resultater. Projektet tager afsæt i tesen om, at Danmark bevæger sig fra at være en traditionel nationalstat til at være en "medlemsstat". Projektet består af omfattende selvstændige empiriske undersøgelser, og vil derudover bygge på eksisterende forskningsresultater, samt på de nye resultater fra Magtudredningen.

Dansk erhvervslivs placering i den globale landsby – betydningen for direkte investeringer og udviklingsmuligheder i Danmark

Projektansvarlig: Torben Pedersen, Institut for International Økonomi og Virksomhedsledelse, Handelshøjskolen i København

Projektperiode: 1. november 2001 – 31. juli 2003

Skriftet *Dansk erhvervslivs placering i globaliseringen* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets centrale spørgsmål er at belyse, hvad globaliseringen betyder for dansk erhvervslivs udviklingsmuligheder. Globaliseringen ansues som en kompleks proces, der både indeholder muligheder og trusler for den danske velfærdsudvikling, hvorfor det er vigtigt at kortlægge, hvordan danske virksomheder har positioneret sig i den "globale landsby". I projektet ses der både på, hvordan danske virksomheder har struktureret sine udenlandske aktiviteter (fx om det er afsætnings-, produktions- eller forskningsaktiviteter, der er flyttet til udlandet) og på hvad der sker med danske virksomheder, der bliver opkøbt af udenlandske koncerner.

De politiske-administrative konsekvenser af EU-medlemskabet

Projektansvarlige: Jens Blom-Hansen og Jørgen Grønnegård Christensen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Skriftet *Den europæiske forbindelse* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Det tætte og omfattende samarbejde inden for EU har sløret grænserne mellem national og overnational politik og administration. Det er sket på to forskellige måder: For det første er der opbygget institutioner på europæisk niveau med overnational kompetence, men disse overnationale beslutninger bliver forberedt i et tæt samspil med de nationale regeringer. For det andet lovgiver EU's institutioner med bindende effekt for medlemslandene, men den præcise udmøntning af reglerne samt deres gennemførelse er overladt til medlemslandene. Der er altså indbygget en dualisme i EU-systemet. Den gør, at det ikke uden videre er muligt at gennemskue de politisk-administrative konsekvenser af deltagelsen. Formålet med dette projekt er at kaste

lys over dem. Det vil ske gennem analyser af: 1) samspillet mellem EU's institutioner og den danske regering og administration, 2) den nationale danske administration af EU-opgaverne, 3) samspillet mellem regeludstedelse på EU-niveau og dansk lovgivning og 4) EU-budgettets konsekvenser for dansk offentlig politik.

EU og det danske demokrati

Projektansvarlig: Thomas Pedersen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Bogen *Europa for folket? EU og det danske demokrati* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

I løbet af de seneste årtier har EU udviklet sig til en politisk struktur, som har væsentlig betydning for såvel magtfordeling som demokratiet i europæiske politik. Projektet analyserer en række aspekter af demokrati-problemet i EU set fra såvel det danske som det europæiske niveau, idet det er projektets antagelse, at EU er et sammensat politisk system, som rummer såvel mellemstatslige som overstatslige elementer. Blandt de spørgsmål, som vil blive analyseret og relateret til magt- og demokratiproblemet i Danmark, kan nævnes: Den parlamentariske kontrol med EU-politikken i Danmark sammenlignet med kontrolsystemerne i andre EU-lande; partierne i Europaparlamentet; EU-borgerskabet; lobbyismefænomenet samt mulighederne for at skabe en europæisk demokratisk offentlighed (Demos). Projektet vil munde ud i udgivelse af en antologi med bidrag af fremtrædende danske og udenlandske EU-eksperter.

Globalisering og Medborgerskab

Projektansvarlig: Mette Tobiasen, ph.d.-stipendiat, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet

Projektperiode: 1. maj 1999 – 30. april 2003

Kort projektbeskrivelse:

Projektet undersøger hvad "globalisering" er, og hvad globaliseringen betyder for det politiske og sociale medborgerskab. Det empiriske grundlag udgøres overvejende af en spørgeskemaundersøgelse med ca. 2000 svarpersoner, som gennemføres i efteråret 1999. "Globalisering" er et begreb, man støder på oftere og oftere i de samfundsvidenskabelige discipliner, i medierne og på den politiske arena. Ikke desto mindre er det ofte uklart, hvad "globaliseringen" egentlig henviser til. Spørgsmålene der rejses er derfor, hvad er globalisering, hvor meget empirisk hold er der i globaliseringsteseerne, og hvad er det nye ved globaliseringen? Der eksisterer mange antagelser om, hvilke konsekvenser globaliseringen har for medborgerskabet. Eksempelvis er det en udbredt opfattelse at globaliseringen af økonomien betyder, at der sker indskrænkninger i og omstruktureringer af de velfærdsstatlige arrangementer, fordi nationalstaterne først og fremmest orienterer sig mod en styrkelse af konkurrenceevnen. Sceptikerne argumenterer for, at det betyder, at vi oplever forstrækning af og nye former for social ulighed. En anden udbredt antagelse er, at globaliseringen betyder, at magten flyder ud over de nationale grænser, mens demokratiet forbliver nationalt, og at dette resulterer i politisk apati. Men er disse antagelser korrekte? Betyder globaliseringen nye og forstærkede sociale uligheder – får vi polarisering? Hvad betyder globaliseringen for den politiske deltagelse og borgernes (oplevelse af) påvirkningsmuligheder? Er folk apatiske eller opstår der nye deltagelsesformer som en tilpasning til globalisering? Betyder globaliseringen nye uligheder i den politiske deltagelse? Hvilke nye politiske identiteter giver globaliseringen anledning til? Hvad betyder globaliseringen for nationalstaternes legitimitet? Hvilke muligheder og barrierer rejser dette for idealet om et fuldt medborgerskab? Og hvilke konsekvenser har det for demokratiet?

Globaliserings økonomiske konsekvenser for Danmark

Projektansvarlig: Peder Andersen, Det Økonomiske Råds Sekretariat

Øvrig projektdeltager: Frank Rasmussen, Det Økonomiske Råds Sekretariat

Skriftet *Globaliseringens økonomiske konsekvenser for Danmark* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet har til formål at analysere, om der i løbet af de seneste årtier som følge af globaliseringen og den teknologiske udvikling er sket en vedvarende ændring i økonomiernes funktionsmåde, som er kommet til udtryk ved en forrykket balance på arbejdsmarkedet, mellem virksomheder, mellem stat og marked samt mellem nationer. Nogle relevante spørgsmål i den forbindelse er, om efterspørgslen efter arbejdskraft i stigende grad er blevet vendt mod specielle grupper, mens andre grupper lider under konkurrence med lavt-

lønslande; om fagforeningers forhandlingsstyrke er blevet svækket; om velfærdsstaten vil komme under pres; om små lande i mindre grad har mulighed for at forfølge en selvstændig økonomisk politik; om multinationale selskaber spiller en stadig større rolle. Projektet vil se på, om samme udviklingstræk kan spores i Danmark som i resten af verden. Projektet vil indeholde en beskrivelse af globaliseringsprocessen med vægt på, hvordan den adskiller sig i dag i forhold til tidligere.

Internationalisering af dansk forvaltning – strukturer, opgavevaretagelse og omverdensrelationer

Projektansvarlig: Martin Marcussen og Karsten Ronit, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet
Bogen *Internationaliseringen af den offentlige forvaltning i Danmark – forandring og kontinuitet* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Inden for de sidste årtier har internationaliseringen stillet dansk offentlig forvaltning over for nye og krævende opgaver. Påvirkninger fra internationaliseringen kan f.eks. konstateres, når der opstår nye eller forandrede internationale organisationer, når der etableres nye transnationale aktører, og når internationale problemfelter vinder frem. Den offentlige forvaltning må forholde sig til denne udvikling på mange felter. Disse reaktioner på internationaliseringen studeres i dette projekt gennem en analyse af de forandrede organisatoriske strukturer i forvaltningen, de nye og ændrede opgaver i forvaltningen samt de nye relationer, der etableres til forskellige andre offentlige og private aktører i forvaltningens omverden. Projektet har et empirisk såvel som et teoretisk formål. På det empiriske niveau er det hensigten at undersøge, hvorledes forvaltningsinternationaliseringen kommer til udtryk på en række "nye", såvel som "ældre" politikområder, ligesom det er hensigten på et mere generelt niveau at klarlægge de store linjer i internationaliseringen af den samlede offentlige forvaltning. På det teoretiske niveau er det hensigten at klargøre begrebet "internationalisering" i dansk forvaltningssammenhæng og at diskutere de faktorer, som har indflydelse på, hvorfor internationaliseringen udmønter sig forskelligt på en række politikområder.

Judiciel magt og beskyttelse af grundrettigheder. Om danske og internationale domstole som retsskabere

Projektansvarlig: Jens Vedsted-Hansen, Juridisk Institut, Aarhus Universitet
Øvrig projektdeltager: Ida Elisabeth Koch, Det Danske Center for Menneskerettigheder
Bogen *Menneskerettigheder og magtfordeling – domstolskontrol med politiske prioriteringer* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektet tilsigter at belyse forholdet mellem beskyttelse af grundrettigheder og fordelingen af offentlig magt. Udgangspunktet bliver en undersøgelse af, om inkorporationen af Den Europæiske Menneskeretskonvention har påvirket magtfordelingen mellem lovgivningsmagt og danske domstole i højere grad end forudsat. Ligeledes undersøges det, om inkorporationen indebærer magtforskydning fra danske til internationale instanser, og hvorvidt det i så fald sker på bekostning af lovgivningsmagt eller domstole. Hovedformålet med at analysere disse problemstillinger vil være at søge klargjort, hvorvidt beskyttelse af grund- eller menneskerettigheder som normativ og institutionel struktur har særlige kendetegn i forhold til øvrige dele af retssystemet, hvad angår tendenser til retliggørelse. Dette vil dels bidrage til afklaring af selve retliggørelsesbegrebet, dels give indsigt i, hvilke samfundsmæssige faktorer der er afgørende for sådanne tendenser på forskellige niveauer og reguleringsområder. Den praktiske relevans heraf beror navnlig på, at det vil blive aktuelt at tage politisk stilling til, om andre menneskeretskonventioner end den europæiske skal inkorporeres i dansk ret. Desuden vil projektet kunne have relevans ved eventuel udbygning af de forfatningsbaserede grundrettigheder i form af udvidelse af Grundlovens rettighedskatalog eller inkorporation af internationale normer på grundlovsniveau.

Lange linjer i studiet af magt og demokrati

Danske institutionelle særtræk

Projektansvarlig: Tim Knudsen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Bogen *Offentlighed i det offentlige. Om historiens magt* er udkommet

Kort projektbeskrivelse

Institutioner forandrer sig. Men for det meste kun marginalt og ad kendte forandringsstier i forlængelse af hidtidig institutionel udvikling. Dansk statsbygning har særlige traditioner. Blandt de vigtigste er: 1) Domstolens tilbageholdenhed med at gribe ind over for lovgivningsmagten og den udøvende magt. 2) Vi har bortset fra nogle ganske få "særlige rådgivere" ikke ministerhjælpere rekrutteret på politisk baggrund. Derfor har karriereembedsmænd en usædvanlig fremskudt position med opgaver, som i andre lande varetages af personer med politisk mandat. 3) Dokumentoffentlighed i dansk forvaltning er indført, men kun delvist. Fortidens hemmeligheder præger og den offentlighed som trods alt er indført bygger på et juridisk sagsbegreb, hvorved offentlighedsprincippet er særligt svagt udviklet i de demokratiske set vigtigste sager: Store samfundsmæssige beslutninger. 4) De danske politiske og administrative eliter er usædvanligt adskilte. Meritter inden for det ene område kan ikke omsættes inden for det andet. 5) Danske og nordiske kommuner er usædvanligt veludviklede som kommunaliserede velfærdsstater. En væsentlig forudsætning herfor er, at reformationen skabte et helt særligt stat-kirkeforhold, således at præsten med tiden kunne blive organiserende nøglefigur i udviklingen af fattigforsorg, skoleundervisning, befolkningsstatistik, vejanlæg m.m. ude i sognene. Fyrstekirker kendes dog også fra Nordtyskland og gennem et komparativt studie af forskning i forholdet mellem præster og menigheder især i 1700-tallet i Danmark-Norge, Sverige-Finland og Preussen skal det nærmere indkredses, hvori det særlige nordiske eventuelt består. De tre første studier fokuserer på kritiske faser med væsentlige forgæves forsøg på at ændre udviklingsretningen. Formålet er at fremanalysere træghedsmekanismer. De to sidste studier tilsigter at forstå formative begivenheder respektive formative forudsætninger.

Det gode liv – diskurser og magt bag lovgivningen om provokeret abort i Danmark ca. 1925-2000

Projektansvarlig: Iben Andersen Nexø, ph.d.-stipendiat, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet

Projektperiode: 1. oktober 1999 – 30. september 2003

Kort projektbeskrivelse

Projektet vil i et længere historisk perspektiv med afsæt i dansk abortlovgivning og debatten herom søge at belyse kampene – og udfaldet heraf – mellem forskellige og skiftende normative grundlag for anerkendelse eller afvisning af provokeret abort som legitimt indgreb inden for det offentlige sundhedsvæsen. I projektet illustreres magtprocesserne på området i to perspektiver, begge med fokus på forandringer igennem perioden: 1) Legalitet: Hvad bestemmes i lovene som legale indikationer for provokeret abort, og med hvilken (implicit) argumentation netop disse og ikke andre? I dette perspektiv analyseres den magtudøvelse, der finder sted gennem den konkrete lovs hegemonisering eller 'objektivering' af én af mange mulige diskurser om abortspørgsmålet. Man kan sige, at perspektivet tjener til at belyse 'institutionens magt' i kraft af lovenes identifikation af, hvilke forhold der giver adgang til legal abort – og hvilke der i samme bevægelse udgrænses. 2) Legitimitet: Hvilke forskellige legitimeringer/afvisninger af provokeret abort kæmper om lovgivningen op igennem perioden? Og hvilke opnår til forskellig tid (den største) indflydelse på loven? I dette perspektiv analyseres de hegemoniske kampe mellem modstridende abortdiskurser, som henter deres indhold fra så forskellige betydningssammenhænge som f.eks. en religiøs, en natur- eller lægevidenskabelig, en økonomisk, en kvinde- eller socialpolitisk diskurs etc. Man kan sige, at dette handler om 'magten over institutionen', som den konstrueres igennem aktørernes kamp om at ophøje netop deres betydning til grundlag for lovgivningen. I den praktiske analyse indgår disse to perspektiver som gensidigt supplerende blik på et omfattende og forskelligartet materiale, herunder selve lovteksterne, Folketingets behandlinger, kommissions- og udvalgsbetænkninger samt arkivalier fra samme og fra involverede aktørgrupper (partier, eksperter, organisationer etc.). Formålet er med analysen af dette specifikke område at bidrage til en forståelse af diskursive magtprocessers betydning i udformningen af retningslinier for det offentlige sundhedsvæsen virke – og i bredere forstand tilbyde et perspektiv på magtprocesser bag den konkrete udfoldelse af et universelt velfærdsbegreb.

Folketingets styringsambitioner i det 20. århundrede

Projektansvarlig: Mogens Rüdiger, Historiestudiet, Aalborg Universitet

Bogen *Statens synlige hånd. Om lovgivning, stat og individ i det 20. århundrede* er udkommet.

Kort projektbeskrivelse:

Projektet vil belyse udviklingen i den måde Folketinget selv har defineret grænsen for sin egen indgriben i forskellige sider af den enkelte borgers liv. Undersøgelsen vil belyse denne problemformulering ved at anlægge to perspektiver på Folketingets regulering: For det første hvilke muligheder der er for regulering og hvor politikerne trækker grænsen for lovgivningens indgribende konsekvenser. For det andet hvordan reguleringen udvikler sig i det 20. århundrede inden for social-, trafik- og miljøministeriets områder. Der vil blive foretaget dels en kvantitativ analyse af lovgivningens omfang, inklusiv bekendtgørelser, dels en kvalitativ analyse af de argumentationer, der føres frem for at foretage eller afstå fra indgriben i et særligt område.

Historiens magt. Grundlovsjubilæer og grundlovsfester gennem 150 år

Projektansvarlig: Anette Warring, Institut for Historie og samfundsforhold, Roskilde Universitetscenter

Bogen *Historie, magt og identitet – grundlovsfejring gennem 150 år* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Projektets hensigt er at analysere grundlovsfesternes og grundlovsjubilæernes historie med særligt henblik på at afdække konstruktionen af diskursen(r) om det danske demokratis oprindelse, virkemåde og særegenhed. Sigtet med analysen er dobbelt. For det første tænkes analysen at skulle karakterisere kontinuitet og forandring samt konflikt og konsensus i måden hvorpå det danske demokrati og folkestyre iscenesættes og indholdsbestemmes. For det andet er det hensigten at lade grundlovsfejringerne analysere som refleksioner af tidstypiske træk og forandringer i historie- og erindringskulturen med særlig henblik på at vurdere, hvorvidt denne har karakter af demokratiserings- og/eller individualiseringsproces.

Magten over livet: Forebyggelsespolitikken i Danmark og Sverige i det 20. århundrede

Projektansvarlig: Signild Vallgård, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet

Bogen *Folkesundhed som politik. Danmark og Sverige fra 1930 til i dag* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Målet med projektet, som er tilrettelagt som en historisk-komparativ undersøgelse, er at undersøge den magtudøvelse, som består i at myndigheder og andre autoriteter søger at påvirke borgernes adfærd med henblik på at mindske deres sygelighed. To spørgsmål skal undersøges: 1) Med hvilke begrundelser og motiver er påvirkningen udøvet? Dvs. en analyse af diskursen om forebyggelse og 2) med hvilke midler gennemførtes den? En analyse af magtens mikrofysik. Målet er at studere ændringer over tid og forskelle mellem de to lande. Kildematerialet vil være både den politiske debat, betænkninger og andre udmeldinger samt det materiale, der blev brugt for at påvirke/ændre borgernes adfærd.

Begreber om magt og demokrati

Den demokratiske udfordring

Projektansvarlige: Jørgen Goul Andersen, Peter Munk Christiansen, Torben Beck Jørgensen, Lise Togeby og Signild Vallgård

Bogen *Den demokratiske udfordring* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Den demokratiske udfordring er den første publikation fra Magtudredningen og den udsendes i anledning af forfatningsjubilæet den 5. juni 1999. Ideen har været at skrive en debatbog, der tager demokratiske problemer alvorligt ved at konfrontere forskellige sider af den demokratiske og politiske virkelighed i Danmark med de idealer, vi har om et demokratisk samfund. Fungerer vort demokrati så godt, som vi gerne ville have, at det skulle gøre? Bogen handler således om det politiske liv, som det udspiller sig inden for rammerne af den danske grundlov, dvs. om borgerne og om myndighederne og om samspillet mellem dem. Følgende har bidraget til bogen: Jørn Loftager: *Fungerer den politiske offentlighed?* Stig Hjarvard: *Politik som mediemon- tage. Om mediernes forandring af den politiske kommunikation.* Jørgen Goul Andersen: *Folket og eliterne. Om meningsdannelse på masse- og eliteniveau.* Peter Gundelach og Lars Torpe: *Befolkningens fornemmel- ser for demokrati: Foreninger, politisk engagement og demokratisk kultur.* Henrik Bang og Eva Sørensen: *Hverdagsmagerne – en udfordring til demokratiet og til samfundsforskningen.* Anette Borchorst: *Den kønne- de virkelighed – den kønsløse debat.* Lise Togeby: *Et demokrati, som omfatter alle, der bor i Danmark?* Ellen Margrethe Basse: *Miljøet og grundloven.* Jørgen Albæk Jensen: *Er der behov for styrkelse af de borgerlige og politiske frihedsrettigheder.* Jørgen Grønnegård Christensen: *Det tidløse ministerstyre.* Torben Beck Jør- gensen: *Den offentlige sektor: Tro tjener med mange herrer.* Erik Albæk: *Ekspertvælde?* Peter Munk Christi- ansen: *Det fælles bedste? Interesseorganisationer, folkestyre og korporatisme.* Carsten Greve: *Demokrati- ske udfordringer i den grå zone mellem offentligt og privat.* Lykke Friis: *EU og demokrati – den dobbelte nød- vendighed.*

Is democracy possible today?

Projektansvarlig: Erik Oddvar Eriksen, ARENA, Universitetet i Oslo

Skriftet *Is democracy possible today?* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

The process of globalization, which exacerbates the pluralism and complexity associated with modernity, and an unauthorized delegation of power, challenges the standard model of representative democracy, in which the parliament is seen as the embodiment of the will of the people. However, "the people" is never really present to decide. The representatives are elected and the notions of the common good or the public interest that they espouse are inaccurate, at best. No legal form and no actual assembly can claim legitimacy per se – as expressions of *la volonté générale*. Thus, an alternative conceptualization of the democratic process is required. In order to get to the modern idea of democratic politics, the normative content of the democratic constitutional state as this is understood in the discourse-theoretical conception of deliberative democracy is spelled out. This conception is a viable alternative to the standard model. It relinquishes nationality as requirement for democracy. In the discourse-theoretical perspective, popular sovereignty is de- substantiated and located in the very procedures that govern law and decision making. The parliamentary principle cannot by itself ensure democratic legitimacy and has to be supplemented with procedures that secure individual rights and public debate. A threefold model of political power then emerges: social, com- municative and administrative power. This perspective provides us with a rather complex set of criteria for assessing democracy today which, however, are needed not only for normative reasons, but also because of the differentiated access structure that exist in modern welfare states.

På sporet af magten – en kritisk drøftelse af forskellige magtbegreber

Projektansvarlig: Jens Peter Frølund Thomsen, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet

Skriftet *Magt og indflydelse* er udkommet

Kort projektbeskrivelse:

Enhver har en fornemmelse af, hvad magt drejer sig om, fordi magtudøvelse i mange tilfælde er direkte syn- lig. Magt er eksempelvis forbundet med fænomener som krig, etnisk udrensning, voldelige demonstrationer,

racediskrimination og forskellige former for straf. Der udøves også magt, når folkevalgte politikere gennemfører den ene eller den anden form for lovgivning imod nogle gruppers ønsker. Magt drejer sig om udøvelse af tvang, kontrol og påførelse af forskellige former for tab. Men det er ikke hele historien. I et demokrati er det nødvendigt at sondre mellem illegitim magt og legitim magt. Politikere – og embedsmænd, når de er underlagt politisk ledelse – har ret til at udøve politisk magt over alle samfundets borgere. Dette gælder ikke uden videre for andre grupper. Demokratiet indeholder nemlig en norm om, at politikerne bør have væsentligt mere magt end andre grupper. Dette udgør kernen i det repræsentative demokrati. Magt er imidlertid ikke altid et synligt fænomen. Tvang og kontrol forekommer ofte i skjulte og raffinerede varianter. Den britiske sociolog, Steven Lukes, har forfulgt dette synspunkt og udvidet den gængse betragtningsmåde ved også at definere manipulation som en selvstændig magttype: Hemmelighedskræmmeri og fabrikation af halve sandheder udgør vigtige ingredienser i forsøg på at udøve magt over andre mennesker.